

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANA BİLİM DALI

İŞSİZLİK ve GÖÇ ÇERÇEVESİNDE SUÇ EKONOMİSİ

**CRIME ECONOMY IN THE FRAMEWORK OF UNEMPLOYMENT
AND MIGRATION**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burhan MAĞDEN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ

Giresun - 2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 22/06/2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Burhan MAĞDEN'in İşsizlik ve Göç Çerçevesinde Suç Ekonomisi başlıklı tezini incelemiş olup aday 08/07/2021 tarihinde, saat 13.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Gürol ÖZCÜRE	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Erhan PİŞKİN	

ONAY

...../...../2021

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde emeği geçen tüm hocalarıma ve tez çalışmam sürecinde bana görüşleriyle her zaman katkı sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ'a en samimi teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman olduğu gibi yüksek lisans öğrenim sürecimde de yanımda olan ve manevi olarak her zaman destekleyen değerli eşim Emel SEVER MAĞDEN'e fedakarlıklarından dolayı teşekkür ederim.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İşsizlik ve Göç Çerçevesinde Suç Ekonomisi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/07/2021

Burhan MAĞDEN

ÖNSÖZ

Türkiye’de işsizlik ve göç çerçevesinde suç ekonomisi üzerine yazılmış olan bu tez çalışmasında, genel olarak işsizlik oranlarının çeşitli alt türleri ve 2011 yılı Suriye iç savaşı sonrasında ülkemize sığınan Suriyeli sığınmacılar ile suç oranları arasındaki ilişkinin yönü ve boyutu incelenmiştir.

Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumun (TÜİK), T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Dr. Yusuf Kenan BAĞIR tarafından sağlanan veriler kullanılarak model tahmini yapılmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de hem işsizlik hem de başka ülkelere sığınmacı göçü önemli sorunlardan biri olduğundan bu sorunların suç türleri üzerindeki sonuçlarına değinilmiştir. Bu açıdan hem işsizlik hem de Suriyeli sığınmacı göçü ile ilgili olarak 2008-2019 yılları arasındaki dönem baz alınarak araştırma yapılmıştır.

Çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve her aşamasında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ’a ve veri sağlamada yardımlarını sunan Dr. Yusuf Kenan BAĞIR’a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Burhan MAĞDEN

Giresun, 2021

ÖZET

Suç insanoğlunun var olduğu andan itibaren hep var olmuş ve türleri bakımından evrimleşerek günümüze kadar önemini koruyan, sosyal ve maddi maliyeti olan bir problem olarak gelmiştir. Suça ilişkin olarak tanımlama yapmak zor olmakla birlikte ekonomi biliminde fayda maliyet analizli bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizlik ise genel tanımıyla emeğiyle geçinen insanların iş bulamamaları durumunun sonucunda meydana gelen ekonomik ve sosyal bir olgudur ve günümüzde birçok toplumda en önemli sorunlardan biridir. Göç ise kişilerin veya toplulukların bir ülke içinde veya ülke sınırları ötesine taşınması olarak ifade edilmekte olup iç savaş, silahlı çatışmalar, doğal afetler, siyasi, sosyal veya ekonomik vb. sebeplerden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda artarak devam eden bu durum, coğrafi konumu nedeniyle ülkemizi de derinden etkilemiş ve beraberinde siyasi, sosyal birçok sorunu beraberinde getirmiş ve hakkında çok tartışılan bir konu olmuştur.

Bu bağlamda tezimiz amaç ve kapsam itibariyle beş bölümden meydana gelmekte, çalışmanın birinci bölümünde, suç türleri ve teorileri, işsizlik, işsizlik türleri ve nedenleri, göç, göçmenlik, mülteci ve sığınmacı kavramları, bunların tanımları ve bu kavramların ne ifade ettiğine yer verilmektedir. İkinci bölümde ise suçun ekonomik modelleri, suç ve ekonomi arasındaki ilişki ve literatür özeti sunularak bu kavramlar, modeller ve bu alanda yapılan çalışmalar ve sonuçları ifade edilmiştir. Tezimizin üçüncü bölümünde, işsizlik türleri ve suç arasında ilişkiyi incelemek için Hausman testi, F testi ve birim kök testlerinden Harris–Tzavalis Testi uygulanmış, sabit etkiler ve rassal etkiler modeli kullanılmıştır. Tezimizin dördüncü bölümünde ise Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de yaşanan suç olaylarına etkisi farklılıklardaki fark (DİD) metodu kullanılarak incelenmiştir. Son olarak ise sonuç kısmı yer almakta olup bu bölümde çalışma kapsamındaki bulgular özetlenmiş, sonuç olarak işsizlik ve sığınmacı göçünün suç oranları üzerinde etkisi literatür ile genel anlamda örtüştüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suç, İşsizlik, Farklılıklardaki Fark (DİD), Sabit Etkiler Modeli, Rassal Etkiler Modeli

ABSTRACT

Crime has always existed since the existence of human beings and has evolved in terms of its species and has come as a problem that maintains its importance until today and has social and material cost. Although it is difficult to define crime, it appears as a choice based on cost-benefit analysis in economics. Unemployment, with its general definition, is an economic and social phenomenon that occurs as a result of the inability of people who live by their labor to find a job and is one of the most important problems in many societies today. Migration, on the other hand, is expressed as the movement of individuals or communities within a country or beyond the borders of the country, and it can be caused by civil war, armed conflicts, natural disasters, political, social or economic etc. due to reasons. This situation, which has continued to increase in recent years, has deeply affected our country due to its geographical location, has brought many political and social problems with it and has become a subject of much debate.

In this context, our thesis consists of five chapters in terms of purpose and scope. In the second part, economic models of crime, the relationship between crime and economy and a summary of the literature are presented, and these concepts, models, studies in this field and their results are expressed. In the third part of our thesis, Hausman test, F test and Harris-Tzavalis test, one of the unit root tests, were applied to examine the relationship between unemployment types and crime, and fixed effects and random effects model were used. In the fourth part of our thesis, the effect of Syrian refugees on crime in Turkey is examined using the difference in differences (DID) method. Finally, there is the conclusion part, and in this section, the findings within the scope of the study are summarized, and as a result, it has been seen that the effect of unemployment and asylum seeker migration on crime rates generally overlaps with the literature.

Keywords: Crime, Unemployment, Difference in Differences (DID), Fixed Effects Model, Random Effects Model

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. SUÇ, İŞSİZLİK ve GÖÇ KAVRAMLARI	4
1.1. Suç Nedir?.....	4
1.2. Suç Teorileri	5
1.2.1. Bireysel Teoriler.....	5
1.2.2 Psikolojik Teoriler.....	7
1.2.3 Biyolojik Teoriler.....	8
1.2.4 Sosyolojik Teoriler.....	9
1.2.4.1 Sosyal Yapı Teorileri.....	9
1.2.4.1.1 Durkheim ve Anomi Teorisi	9
1.2.4.1.2 Merton'un Klasik Gerilim Teorisi	10
1.2.4.1.3 Alt Kültürel Gerilim Teorisi	10
1.2.4.1.4 Ekolojik Girişim (Şikago Okulu).....	11
1.2.4.2 Sosyal Süreç Teorileri	11
1.2.4.2.1 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	11
1.2.4.2.2 Sosyal Kontrol Teorileri	12
1.2.4.2.3 Sosyal Etiketleme/Damgalama Teorileri	12
1.2.4.3 Sosyal Çatışma Teorileri	12
1.3. Suç Türleri	13
1.3.1. Hayat ve Vücut Bütünlüğüne Karşı İşlenen Suçlar.....	13
1.3.2. Mala Karşı İşlenen Suçlar	13
1.3.3. Cinsel Suçlar	14

1.3.4. Uyuşturucu Suçları	14
1.4. İşsizlik Nedir	14
1.5. İşsizlik Nedenleri	15
1.6. İşsizlik Türleri	15
1.6.1 Gizli İşsizlik	16
1.6.2. Açık İşsizlik	16
1.6.2.1 Friksiyonel İşsizlik	16
1.6.2.2. Yapısal İşsizlik	16
1.6.2.3 Konjonktürel İşsizlik	17
1.6.2.4 Teknolojik İşsizlik	17
1.6.2.5 Mevsimsel İşsizlik	17
1.7. Göç, Göçmenlik, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları	18
1.7.1 Göç ve Göçmenlik	18
1.7.2 Mülteci ve Sığınmacı	19
İKİNCİ BÖLÜM	20
2. SUÇUN EKONOMİK MODELLERİ	20
2.1. Geleneksel Ekonomik Model	20
2.1.2 Zaman Ayırma Modelleri	20
2.1.2.1 Becker Modeli	20
2.1.2.2 Ehrlich Modeli	21
2.1.2.3 Heineke Modeli	22
2.1.3 Beklenti Teorisi ve Lattimore – Witte Modeli	23
2.2 Suç ve Ekonomi Arasındaki İlişki	24
2.2.1 Rasyonel Tercih Teorisi	25
2.2.2 Fayda-Maliyet Analizi	25
2.2.3 Dışsallık Analizi	26
2.2.4 Suç Piyasası	26
2.3 Literatür Özeti	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	35
3. İŞSİZLİK VE SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ	35
3.1 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki Veriler	35
3.2 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki ile İlgili Hipotezler	37

3.3 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkinin Tahmini İçin Kullanılan Ekonometrik Modeller.....	38
3.4 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizi	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	49
4.GÖÇ VE SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	49
4.1 Göç ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizinde Kullanılan Veriler	49
4.2 Göç ve Suç Arasındaki İlişki İçin Ekonometrik Modeller	51
4.3.Göç ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizi	53
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA	62
ÖZGEÇMİŞ.....	69

KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DİD: Farklılıklardaki Fark Metodu
EKK: En Küçük Kareler Yöntemi
GSYİH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İBBS: Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İLO: Uluslararası İşgücü Örgütü
OLS: Sıradan En Küçük Kareler Yöntemi
TCK: Türk Ceza Kanunu
TDK: Türk Dil Kurumu
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
USD: Amerikan Doları

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: İBBS2 Bölgeler	35
Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler	36
Tablo 3: Birim Kök Testi Sonuçları	42
Tablo 4: İşsizlik Oranının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi	43
Tablo 5: Erkek İşsizlik Oranının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi	44
Tablo 6: Alt Grup İşsizlik Oranlarının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi	46
Tablo 7: Erkekler için Alt Grup İşsizlik Oranlarının Erkek Suç Oranı Üzerindeki Etkisi	47
Tablo 8: Tanımlayıcı İstatistikler	50
Tablo 9: Göçün Suç Oranı Üzerindeki Etkisi DİD Tahmin Sonuçları	55
Tablo 10: Göçün Erkek Suç Oranı Üzerindeki Etkisi DİD Tahmin Sonuçları	56

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Piyasa Suç Talep Eğrisi.....	26
Şekil 2: Piyasa Suç Arz Eğrisi	27
Şekil 3: Suç Piyasasında Denge.....	28
Şekil 4: Suç Oranları Trendleri.....	53
Şekil 5: Suç Oranları Trendleri (Erkek).....	54

GİRİŞ

Suç insanoğlunun var olduğu andan itibaren şimdiye kadar hep var olmuş ve türleri bakımından evrimleşerek günümüze kadar gelen bir olgudur. Çeşitli bilim dalları tarafından incelenmiş olan suç sosyal ve maddi bir maliyeti olan bir problem olarak toplumlarda önemini korumaktadır. Suça ilişkin olarak tanımlama yapmak zor olmakla birlikte ekonomi biliminde fayda maliyet analizli bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani bir bireyin suç işleme niyeti bulunuyorsa ilk önce fayda maliyet analiz yapacak, sonra elde edilen fayda yasal yollardan zamanını harcayarak elde edeceği faydayı aşarsa suç işleme eylemini gerçekleştirecektir. Yani ekonomi bilimine göre ise suç faaliyetleri, ekonomik amaçlı, yani ekonomik getirisi olan suçlardır.

İşsizlik ise genel tanımıyla emeğiyle geçinen insanların iş bulamamaları durumunun sonucunda meydana gelen ekonomik ve sosyal bir olgudur ve günümüzde birçok toplumda en önemli sorunlardan biridir. İşsizlik gelir kaybına ve sosyal dışlanmaya sebep olmakla beraber kişinin kendisine saygısını yitirmesi ve psikolojik olarak yıpranmasına da sebep olmakta ve bunda kişiyi suça yönlelteceğine inanılmaktadır. Yani işsizlik sonucu bireyler suç davranışları sergilemekte ve sonuç olarak işsizlik ile suç arasında bir bağ olduğu düşünülmektedir.

Göç, ise kişilerin veya toplulukların bir ülke içinde veya ülke sınırları ötesine taşınması olarak ifade edilir ve birçok sebepten kaynaklanmaktadır. Bu sebepler iç savaş, silahlı çatışmalar, doğal afetler, siyasi, sosyal veya ekonomik vb. nedenlerdir. İnsanlar göç etmeye zorlanabilir veya göç gönüllü olarak da olabilmektedir. Burada ise iki farklı kavram öne çıkmaktadır Göçmen ve mülteci kavramları arasındaki fark ise, mülteciler kendi ülkesini mecburi sebeplerle kendi güvenliğini sağlamak için terk ederken vatandaşı olduğu ülkenin korumasından faydalanamaz, göçmen ise güvenlikten ziyade daha iyi yaşam şartları için vatandaşı olduğu ülkesinden ayrılır. Göçmenlik yeni bir olgu olmamakla beraber, insanlık tarihi boyunca var olmuş, birçok toplumu ve ülkeyi etkilemiş ve günümüze kadar devam etmiştir. Son yıllarda artarak devam eden bu durum, coğrafi konumu nedeniyle ülkemizi de derinden

etkilemiş ve ülkemizi dünyanın en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerinden biri haline getirmiştir. Bu durum beraberinde siyasi, sosyal birçok sorunu beraberinde getirmiş ve son yıllarda ülkemizde hakkında çok tartışılan bir konu olmuştur. Teorik olarak, göçmenlik ve suç faaliyeti arasında bir bağlantı olduğu düşünülebilir. Çünkü yasal işgücü piyasası göçmenler için çok fazla fırsat sağlamadığından, daha düşük dış seçeneklere sahip insanlar daha fazla suç işleme eğiliminde olurlar (Becker, 1968). Bu, göçmenler için yasadışı faaliyetlere katılma eğiliminin artmasına neden olabileceği gibi, ayrıca göç, yerlilerin işgücü piyasası fırsatlarını azaltarak suç oranlarını artırabilir ve bu da yerliler arasında suç faaliyetlerinde artışa neden olabilir (Borjas, Grogger ve Hanson, 2010).

Bu bağlamda tez amaç ve kapsam itibarıyla beş bölümden meydana gelmekte, çalışmanın birinci bölümünde, suç türleri ve teorileri, işsizlik, işsizlik türleri ve nedenleri, göç, göçmenlik, mülteci ve sığınmacı kavramları, bunların tanımları ve bu kavramların ne ifade ettiğine yer verilmektedir. İkinci bölümde ise suçun ekonomik modelleri, suç ve ekonomi arasındaki ilişki ve literatür özeti aşaması olup bu kavramlar, modeller ve bu alanda yapılan çalışmalar ve sonuçları ifade edilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, öncelikle çalışmanın amacına, kullanılan veri setine, hipotezlere, uygulanan ekonometrik yöntem ve analizlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümünde suç ve işsizlik arasındaki bağa ilişkin olarak çeşitli suç türleri ile çeşitli işsizlik türleri arasında Türkiye’de İBBS2 bölge düzeyinde veriler kullanılarak işsizliğin suç oranı üzerindeki etkisinin boyutu ve yönü araştırılmıştır. Suç değişkeni olarak suçun işlendiği il ve suç türüne göre 2008-2019 yılları arasında ceza infaz kurumuna giren 100.000 kişi başına hükümlülerin sayısı alınmış olup bu suç türleri toplam suçlar, mali suçlar (mala karşı işlenen suçlar) (dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, rüşvet, icra-iflas kanununa muhalefet, mala zarar, çek kanununa muhalefet ve kaçakçılık), şiddet suçları (kişiyeye karşı işlenen suçlar) (öldürme, yaralama, cinsel suçlar, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, hakaret, yağma, kötü muamele) ve hırsızlık suçlarını kapsamaktadır. İşsizlik verileri ile ilgili olarak ise 2008 yılından 2019 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye’deki 26 tane farklı bölge bazında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’dan elde edilen toplam işsizlik, erkek işsizliği, genç işsizlik, genç erkek işsizliği ve çeşitli öğrenim durumlarına göre işsizlik türleri alınmıştır. Ülkemizde TÜİK verilerine baktığımızda genç işsizlik yaş

aralığı 15-24 olarak sınırlandırılmış olup genç işsizlik oranı olarak 15-24 yaş arası işsiz oranı alınmıştır. Yapılan analizlerde, işsizlik oranı yanında kontrol değişken olarak kullanılmak amacıyla ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına GSYİH (USD), nüfus yoğunluğu, ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, genç erkek oranı, GINI katsayısı ve ilin aldığı göç sayısı verileri de 26 bölge bazında Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) elde edilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde ise Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşanan suç olaylarına etkisi incelenecektir. Analiz yapmak için, bu bölümde de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 81 il bazında suçun işlendiği il ve suç türüne göre ceza infaz kurumuna giren 100.000 kişi başına hükümlülerin sayısı kullanılmaktadır. Suç türleri olarak ise, toplam suçlar, mali suçlar (mala karşı işlenen suçlar) (dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, rüşvet, icra-iflas kanununa muhalefet, mala zarar, çek kanununa muhalefet ve kaçakçılık), şiddet suçları (kişiyeye karşı işlenen suçlar) - (öldürme, yaralama, cinsel suçlar, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, hakaret, tehdit, yağma, kötü muamele), uyuşturucu ve hırsızlık suçları ele alınmıştır. Verilerin tasarımı paneldir, 2008 ile 2019 arasındaki dönemi kapsamaktadır ve toplam 972 gözlemle sonuçlanmaktadır. Çalışmada farklılıklardaki fark (DİD) metodu kullanılmıştır. Buradaki amaç, 2011 yılı itibariyle ülkemize Suriye üzerinde başlayan mülteci akınının gelişinden itibaren 2014 yılı ve sonrasında mülteci kamplarından daha çok illere dağılmasıyla başlayan süreçte, önceki ve sonraki suç yoğunluğunu gruplar arasında karşılaştırmaktadır. Bu konuyla ilgili herhangi bir eğilim davranışını yakalamak için 2008'den 2019'a tüm mevcut verileri kullanılmıştır. Bunun yanında kontrol değişkenler olarak ise nüfus yoğunluğu, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına gelir (USD), nüfusun eğitim durumu (ilköğretim mezunu oranı, orta öğretim mezunu oranı, yüksek öğretim mezunu oranı) ve işsizlik oranı gibi değişkenler için veriler il bazında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan verilerden alınmıştır. 2014 yılı ve sonrasında işsizlik oranı verileri İBBS3 bölgeleri (iller) düzeyinde yayımlanmadığından dolayı, analizlerde İBBS2 düzeyinde işsizlik oranları kullanılmıştır.

Son olarak, sonuç kısmı yer almakta olup bu bölümde çalışma kapsamındaki bulgular özetlenerek, elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SUÇ, İŞSİZLİK ve GÖÇ KAVRAMLARI

Bu bölümünde, suç türleri ve teorileri, işsizlik, işsizlik türleri ve nedenleri, göç, göçmenlik, mülteci ve sığınmacı kavramları, bunların tanımları ve bu kavramların ne ifade ettiğine yer verilmektedir.

1.1. Suç Nedir?

Suç, evrensel bir olgudur ve her türlü sosyal yapıda suçun her zaman var olduğu görülmektedir. İnsanoğlunun var oluşundan bu yana gelen birlikte yaşam zorunluluğu, suç ve karşılığı olan ceza kavramını getirmiştir. Bununla birlikte suç Paul Topinard ile bilimsel bir kavram olan, “kriminoloji” kavramını bilim dünyasında ilk defa 1879 yılında kullanılmıştır. İlerleyen yıllarda ise bir İtalyan kriminolog olan Raffaele Garofalo “Criminologia” adlı eseriyle ilk kez kitap ismi olarak bilim dünyasında yerini almıştır (Demirbaş, 2014,29).

Suç her toplumda toplumun geçirdiği tarihi süreçle birlikte farklılaşmakta olduğundan genel kabul gören bir tanımı yoktur. Fakat suçun tanımı genel olarak, toplumda yasadışı kabul edilen eylemler olarak isimlendirilmekte ve hukuki tanımı bu çerçevede yapılmaktadır. Suç, hukuk, biyoloji, psikoloji, psikiyatri, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, vb. birçok bilim dalı tarafından ele alınıp analiz edilmektedir. Birçok bilim dalı tarafından incelenmesinin sebebi ise karmaşık olan suçun ve suç işleyenlerin ortaya çıkarttığı farklı suç profillerini açıklamaktır (Akdeniz ve Üzümcü, 2013,118).

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde ilk anlamında suç “Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış”, ikinci anlamında ise, “Yasalara aykırı davranış, eylem” olarak tanımlanmaktadır. Suçun tanımına ilişkin Hagan (2011) ise toplumun hoş görmeyeceği davranış ve eylemleri “sapma” veya “sapkın davranış” olarak adlandırmakta ve toplumun geneli tarafından, bu davranış eylemlerinin irite edici, tehlikeli, olağandışı, olan geniş bir davranış çeşitliliğine işaret etmektedir. Thio (2006) ise sapmanın toplumsal normlara aykırı hareket etmek olduğunu tanımlarken,

suçun ise ceza hukuku normlarından sapan davranışlar olduğunu söylemiştir. Sutherland ve Cressey (1966) ise ceza kanunlarını ihlal eden davranışları ve ceza kanununda yasaklanmış fiilleri suç olarak tanımlamışlardır. Dolu (2011) suçu, “yasalarda açıkça yapılması yasaklanmış ve karşılığında bir cezai bir bedel olan her çeşit eylemdir”, şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka tanımda ise suç, toplum için tehlikeli ve zararlı olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilmiş her türlü davranış eylem veya harekettir (Dönmezer, 1994, 45). Bu tanımlara bakıldığında yapılan tanımlamalarda esas alınan nokta suçun, ceza kanunlarında yer alması ve ihlal edildiğinde karşılığında bir yaptırımının olmasıdır.

Suç ülkeden ülkeye ve toplumların zamanla değişimine bağlı olarak her zaman ve her yerde ceza verilmesi gereken bir eylem olarak görülmeyebilir. Örneğin bir ülkede suç kabul edilen bir davranış diğer ülkede suç olarak kabul görmeyebilir veya belli bir dönemde suç sayılmayan davranış teknolojik gelişim ile teknolojinin de sosyal yapıyı değiştirmesine bağlı olarak yasalarda suç olarak görülebilir. Örnek olarak kredi kartı dolandırıcılığı son yıllarda hayatımıza girmiştir (Ateş,2016,7). Diğer bir örnek ise Türkiye’de 2000 yılından önce evlilik dışı cinsel ilişki suç iken, 2000 yılı sonrasında ise suç olmaktan çıkarılmıştır (Çakmak, 2015, 129).

Suç insanoğlunun varoluşundan beri varlığını sürdürmektedir. Kim, neden, hangi sebeple suç işler ve suçluyu bu davranışa iten nedenler nelerdir? Bu sorulara cevap aramak için suç davranışı konusunda çeşitli teoriler bulunmaktadır.

1.2. Suç Teorileri

Suçu açıklamaya yönelik teoriler dört ana başlık altında toplulaştırılmıştır (Durmaz, 2005,27);

- Bireysel Teoriler
- Psikolojik Teoriler
- Biyolojik Teoriler
- Sosyolojik Teoriler

1.2.1. Bireysel Teoriler

Bireysel teoriler; genel olarak dört başlık altında incelenmektedir (Burkay, 2008, 3). Bunlardan ilki olan Klasik (Faydacı) Ekol ile suça ilk defa bilimsel bir

çerçevede yaklaşmıştır. Klasik ekolün temelinde kişilerin kendi yaptıkları eylemlerin sonucunu hesapladıktan sonra suçu eylem haline geçirdikleri varsayılmaktadır. 1789 yılında gerçekleşen Fransız ihtilalinden önce, Avrupa’da gerçek anlamda bir ceza adaleti yoktur ve suçlar kiliseye veya krallığa karşı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada suçların tümü belirlenmemiştir ve hatta 18. yy. Avrupa’sında dahi orta çağda uygulanmış olan bazı ceza uygulamaları geçerliliğini korumaktaydı. İlerleyen zamanla beraber bazı düşünürler tarafından daha akılcı bir bakış açısı geliştirilmiş ve bir düşünür olan Cesare Beccaria “Suçlar ve Cezalar Hakkında” “adli eseri ile bu konuda günümüze dahi ulaşan görüşlerin temelini atmıştır. Hukuk için önemli bir yeniliğin başlangıcı olarak adlandırılan klasik ekolün temsilcilerine göre bu yenilik, suçlar ve bunun karşılığı olan cezaların yasal olması, yani yasalarda belirtilmesi ve bu ikisi arasında hakkaniyete dayanan bir oran olması gerektiğini söylemiş olmalarıdır (İçli, 1993, 43-44).

Fakat bu prensip 19. yüzyılda hâkim olan neo-klasikler tarafından eleştirilmiş, bunun nedeni olarak ise, suçlu eylemi saran özel konuları veya suç işlemeye karşı baskı duygusunu göz ardı ettiğini düşünmüşlerdir (İçli, 2004, 46). Klasik ekolle aynı temelde olan yeni klasikler, klasiklerin koydukları cezaları fazla sert bulmuşlar ve cezanın suçluya değil suça uygun olması gerektiğini savunmuşlardır. Neo klasiklerin ceza uygulamasına getirdikleri yeniliklerden biri ise, 7 yaşın altındaki kişilere ceza uygulanmaması gerektiği, sebep olarak ise bu yaşta doğru ve yanlışın ayırt etme kabiliyetinin olmadığını savunmalarıdır. Neo klasiklere göre zihinsel özürlü olmak da ceza sorumluluğu gerektirmeyen bir durumdur (İçli, 2007, 66).

Pozitif okul ise ampirik yöntemi benimsemeleri sebebiyle klasik ekolden farklıdır. Çünkü pozitif okulda cezanın suça değil suç işleyen kişiye uygun olması gerektiğini savunmuşlar ve bunla beraber suç işleyen kişinin ilk kez bilimsel olarak incelenmesini sağlamışlardır (İçli, 2004, 47). Pozitif okulun temsilcilerinden biri olan Lombroso suçu antropolojik açıdan incelemiş ve bazı kişilerin doğuştan gelen özellikleri sebebiyle suçlu olduğu yargısına ulaşmıştır. Lombroso ’ya göre bazı bireylerin doğuştan vücutlarında bazı farklılıklar ve anormallikler vardır ve bu bireyler diğerlerinden farklıdır. Bunun sonucu olarak ise bu farklılıkların bu kişilerin

gayri iradi olarak suç işlemeye yönlendirdiği sonucuna ulaşmıştır (Dönmezer,1994, 85).

Coğrafi ekol ise coğrafi özellikler ve iklimin suç konusunda etkili olduğunu belirtmiş ve istatistiksel araştırmalar kullanılmaya başlamıştır. Montesquieu ve Quetelet tarafından iklim, ısı ve doğa olaylarının bir canlı varlığa etkisi araştırılmış ve bu etkenlerin suçluluğu açıklayan konular olarak incelenmesi gerektiği ileri sürülmüştür (Dönmezer, 1994, 158).

1.2.2 Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler, yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkmış olup suça neden olan faktörleri fiziksel nedenlerden ziyade ruhi nedenlerde arayan teorilerdir. Genel olarak bu teorilerde akıl bozukluğu ve suç arasında ilişki görülmüş, zekâ eksikliği de suça etki eden bir neden olduğu belirtilmiştir. Bu teoride, suçlular zihinsel olarak kusurlu olduğu aynı zamanda suçluların ruhsal bozukluklarının olduğunu belirtmişlerdir (Durmaz, 2005,28). Bundan dolayı psikoloji ve psikiyatri bilimi insanı suça teşvik eden arka plandaki kişiliği anlamada önemlidir ve psikolojide bu kavramları anlamaya yönelik teoriler bulunmaktadır. Bundan dolayı psikolojide insan hangi durumda nasıl davranacağına ilişkin belirli ve tanımlanabilir kurallar vardır. Psikolojik bir vaziyet olarak suçu açıklayanlara göre ise bunun sebebi; kişinin kendi içinde yer alan otokontrol mekanizmaları, kişinin bazı duygularını tatmin etmek için bilinçsiz eğilim ve içgüdülerini yani vahşi, saldırgan ve anti-sosyal olan içsel güdülerini sınırlayamadığından, suç bir kişilik bozukluğu olarak ortaya çıkmakta olduğunu savunmuşlardır. (Beşe ve Geleri, 2013, 14).

Kriminolojideki psikolojik yaklaşım ise, kişisel özellikleri ve davranışlarda kişisel farklılıkları esas alır. Kişisel farklılıkları dikkate almadıkça suçun nedenlerini açıklamaya çalışmanın reel sonuçlar vermeyeceğini belirtmektedir. Suçun nedeni olarak psikolojik faktörleri gören teorilerde baz alınan temel durum, suç oluşturan davranışın akılsal bir bozukluğun sonucu olduğu iddiasıdır. Örneği Sigmund Freud (1856-1939)'a göre suç, id, ego ve süper ego arasındaki çatışmadan kaynaklanan ve bilinçaltını etkileyen bir durumun sonucudur. Bu kavramlardan id, alt benliktir ve tatmin olması için insanı belirli davranışlara sevk eden dürtü ve iç güdülerdir. Bu dürtü ve iç güdüler açlık, cinsellik ve saldırganlığa ilişkin dürtü ve içgüdüleridir.

Süper ego ise, üst benlik eğitim ve sosyalleşme yoluyla bireyin edindiği ve benimsemiş olduğu değerlere veya ahlaki ve dini sınırlamalara dayanan kendini kontrol sistemidir ve insanı içgüdülerinin etkisiyle belirli bir şekilde davranmaya zorlayan alt benliği baskılamaya ve kontrol altına almaya çalışır. Son olarak ego ise, benliktir ve alt benlik ile üst benlik arasındaki ilişkiyi ve dengeyi sağlamaya çalışır. Kriminolojideki psikolojik yaklaşım olan psikanaliz Freud'un görüşlerine dayanır ve bireyin davranışlarını, bu denge ve etkileşime dayalı olarak açıklamıştır. Sonuç olarak davranış bozukluğu, sapma ya da suç da bu dengenin sağlanamaması halinde oluşur (Beşe ve Geleri, 2013, 14).

1.2.3 Biyolojik Teoriler

Suç davranışını açıklamada biyolojik faktörleri baz alan biyolojik teoriler beden yapılarındaki farklılıkları baz alan yaklaşımlar ve genetik yaklaşımlar olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılmıştır (Burkay, 2008, 7).

Biyolojik teorinin önde gelen temsilcileri Cesara Lombroso, Enrico Ferri ve Raffaele Grofalo'dur. Cesare Lombroso (1836-1909) psikiyatrist ve doktordu. Lombroso L'Uomo Delinquente'yi (On Criminal Man) adlı eserinde suçluların normal kişilerden farklı bir dış görünüme sahip olduğunu bu farklılıklara örnek olarak ise büyük kulaklar ve uzun kollar, geri çekilmiş çene yapısı ve bükülmüş burunları suçun belirtileri olduğunu ifade etmiştir. Sonraki yıllarda yaptığı çalışmalarda ise çevresel faktörlerinde kişinin suçluluğu üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Biyolojik teorinin diğer temsilcisi Enrico Ferri (1856–1929) ise kişilerin sosyoekonomik şartlarının iyileştirilmesi ile suç eylemlerinin baskılanabileceğini savunmaktadır. Raffaele Garofalo (1852–1934) ise, toplumu doğa olarak görmüş ve suçluların doğanın kanununa karşı geldiği ve suçlu davranışının doğa dışı olduğunu ifade etmiştir. (Burke, 2009, 65-68).

Genetik yaklaşımlarda ise, kromozomlarda bulunan genler yoluyla ebeveynlerden bazı özellikler ve hastalıkların çocuklara geçtiği suç davranışının bu kalıtsal durumdan kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Burkay, 2008,7). Bu yaklaşımla ikizler üzerinde bazı çalışmalar yapılmış, suçluluk davranışını açıklamada ikizlerin kalıtsal özelliklerine ilişkin veriler araştırmalarda kullanılmıştır. Günümüzde ise bu konu üzerinde çalışan araştırmacılar suç geninin mevcudiyetini

kabul etmemekte fakat suça eğilim sağlayan kalıtımsal bir faktörün bulunduğu dair bulguları olduğunu ileri sürmüşlerdir (Polat, 2004, 38).

1.2.4 Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik suç teorisine göre sosyal yapılar kurallar normlar ve değerler suçun nedenleri olup suç sosyal ortamın bir ürünüdür, yani hasta olan toplumdur (İçli, 2004, 77). Sosyolojik teoriler sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri ve sosyal çatışma teorileri olmak üzere üç başlıkta incelenecektir.

1.2.4.1 Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri toplumun yapısı ile suç arasındaki ilişki üzerine odaklanmış ve toplumsal yapının bir sonucu olarak suçun oluştuğunu savunmuştur. Bu teoriler, toplumsal yapının değişmesiyle suçun da değiştiğini, suçun toplumsal sistemle bir korelasyona sahip olduğunu ve bu toplumsal yapının özelliklerini ortaya koyan teorilerdir. Durkheim'ın teorisi sosyal yapı teorileri içerisinde en öne çıkan teori olup bu teoriye göre suç normal olduğu ve suçun olmadığı bir toplum düşünülmemeyeceğini ifade etmiştir (İçli, 1993, 16).

1.2.4.1.1 Durkheim ve Anomi Teorisi

Emile Durkheim (1858-1917) suçun yapısal ve fonksiyonel sınırlamasından söz eder. Durkheim'a göre suç normaldir ve toplumda her kesimden tarafından işlenebilir (İçli, 1993, 16). Benzer şekilde toplumlar geliştikçe bu gelişimin suç oranlarında artışa yol açtığını savunmuştur. Ayriyeten suçun normal ve sosyal davranış için gerekli olduğunu, insan tabiatının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hatta suçun gerekli ve yararlı olduğunu iddia etmiş ve suçun toplumda bazı normların yerleşmesini sağladığını, toplumun ahlaki tercihlerini hatırlattığını, insanların suç sayılan davranışlara karşı ortak olarak tepki vermesini sağladığını için toplumsal birliği pekiştirdiğini ifade etmiştir. Durkheim'a göre suç, sosyal değişim için şarttır yani suç var ise sosyal değişimin önü açık ve sosyal yapı katı değildir (Beşe ve Geleri, 2013, 14).

Durkheim'ın suç çalışmalarına en önemli katkılarından birisi anomi kavramı ile suça yaklaşımıdır. Durkheim'a göre anomi, bir toplumda sosyal ilişkileri

düzenleyen kuralların modernleşme ve sosyal değişim gibi süreçlerle veya birçok faktörün etkisiyle zayıflaması sonucu sosyal çöküntü, karmaşa veya toplumsal çatışma halini ifade eder. Yani sosyal düzenin bozulur ve bununla birlikte toplumda kurlsızlık duygusu ortaya çıkar ve bu da intihar ve suç gibi davranışlarla sonuçlanır (Beşe ve Geleri, 2013, 14).

1.2.4.1.2 Merton'un Klasik Gerilim Teorisi

Durkheim'in anomi hakkındaki fikirlerinden etkilenmiş olan Robert K. Merton Amerika toplumu üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda gerilim teorisini geliştirmiştir (Durmaz, 2005, 37). Anomiye halihazırda var olan yapının kişilerden bekledikleri ile kişilerin mevcut yapının isteklerine uymayan istekleri arasındaki bir kopuş olarak görmüşlerdir (Hester ve Eglin, 1992, 6). Merton, bütünsel ve sistemli bir yaklaşımla, sapmış davranışın sosyal ve kültürel özellikleri üzerinde çalışmış ve ona göre, toplumun sosyal ve kültürel yapısında “amaçlar” ve “yasal yollar” olmak üzere iki önemli unsur yer aldığını ileri sürmüştür. Bu ikisi arasında denge olduğunu, biri diğerinden daha çok önem taşırsa, o zaman toplumda anominin başlayacağını ifade etmiştir (İçli, 2007, 94).

1.2.4.1.3 Alt Kültürel Gerilim Teorisi

Alt kültür teorisi, suçluluğu, egemenler tarafından toplumda doğru olarak tanımlanan değerler ve normlar sisteminden, failin aykırı sosyalleşmesinin bir sonucu olarak açıklar (Demirbaş.2005,136). Teori, genel olarak alt sınıfta bulunan genç erkekler arasında suçluluğa yönelik açıklamalar getirebilmek amacıyla ortaya konmuştur (İçli, 1993, 78). Bu teoride önde gelen temsilcilerinden Albert Cohen'e göre düşük gelirli alt sınıfa mensup gençlere, orta sınıfın değer ve standartları kabul ettirmeye çalışılmakta, fakat gençlerin orta sınıf amaçlarına ulaşmak için yeterli deneyimleri ve sosyal bir statüleri bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak bahsi geçen gençlerde bunalım, tatminsizlik ve kendine olan saygısında azalma gibi problemler ortaya çıkmakta sonuçta gençler bu standartlarına tepki olarak suç işlemektedirler. Bu işledikleri suçlar herhangi bir amaca yönelik olmayıp, genellikle yarar götmeyen başkalarını rahatsız etmek için işlenmiş olumsuz nitelikte suçlardır. (Sokullu- Akıncı, 1999, 180-181).

1.2.4.1.4 Ekolojik Girişim (Şikago Okulu)

Bu okul genel olarak çalışmalarında suç davranışının nedeni olarak sosyal yapı ve ekolojik çevreyi ele almaktadır. Bu okuldan Clifford R. Shaw ve Henry D. McKay bireyin doğasında suç ve suçluluğun var olduğunu reddetmiş ve problemin coğrafi alandan kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Suç oranının yüksekliğinin var olmasının coğrafi bölgede yaşayanlarla ilgili bir durumdan ziyade, bölgelerde var olan artarda yaşamış olan nesillerin sapma geçmişleri olduğunu ileri sürmüşlerdir (Burkay,2008,10).

1.2.4.2 Sosyal Süreç Teorileri

Yasalara uyan kişilerin suçlu bireylere dönüşmesine neden olan sosyal etkileşim süreçleriyle ilgilenen sosyal süreç teorilerine göre bu süreçler bireyler veya grupların belli bir amaca yönelmesi ile ortaya çıkan bağlar ve yapılarla ilişkilidir. Kişilerin oluşturduğu sosyal grupların ortak bir hedefe yönelmesiyle karşılıklı etkileşim söz konusu olur. Bunun sonucu olarak karşılıklı etkileşim ve iletişim halindeki kişi veya grupların, bu etkileşim ve iletişimleri sonucunda ortaya çıkacak davranışlarının oluşum durumu bir sosyal süreci ifade eder. (Beşe ve Geleri, 2013, 14).

Sosyal süreç teorileri, sosyal öğrenme kuramı, sosyal kontrol teorileri, sosyal etiketleme/damgalama teorilerini kapsamaktadır.

1.2.4.2.1 Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı Gabriel Tarde'nin "Taklit" teorisine dayanır. Bu teoriye göre suçluların normal kişiler olup ve suçu öğrendiklerini ileri sürülmüştür. Yani Tarde bireylerin yetişmiş oldukları çevrenin sonucu olarak ortaya çıktığını ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile sosyalleşme sürecinde bireyin iyi ve kötü davranışları diğer bireylerden öğrenip taklit ettiğini bununda kendisini oluşturduğunu ileri sürmüştür (Demirbaş, 2005, 138).

1.2.4.2.2 Sosyal Kontrol Teorileri

Bu teorilerde ön plana çıkan isim Travis Hirschi'dir. Hirschi, bireyin topluma olan bağlılığını dört unsur üzerinden analiz etmektedir. Bunlar bağlılık, taahhüt, katılma, inanç olup bunların yetersizliği, suçlulukta etkili olmaktadır (İçli, 2007, 126). Bu teori suçu, insanların davranışına etki eden sosyal ve çevresel faktörler bazında ele almakta ve insanların aile yapısı, dini yapı, arkadaşlık gibi yapılara bağlı olmasının suçu engelleyen bir sebep olduğunu, bu bağın zayıf olduğu takdirde insanların suç işleme olasılığının artacağını ileri sürmüştür. Yine bu teoriye göre toplumda sosyal denetiminin yetersizliği suçluluğun önemli bir nedeni olarak görülmektedir (Kızmaz, 2005, 165).

1.2.4.2.3 Sosyal Etiketleme/Damgalama Teorileri

Etiketleme teorisinin önemli temsilcilerinden biri Frank Tannenbaum'dır. Bu teoriye göre bireylerin suçlu veya sapkın olarak damgalanmalarının onların suç işleme süreçlerinde etkili olmaktadır. Bu damgalanma duygusu ile bireyler toplumdan dışlandıkları yönünde bir düşünceye kapılmakta ve bu duygu ile bireyler suçlu gruplarla ilişkiye girmektedirler (Kızmaz, 2005, 167).

Bu teorin diğer bir temsilcisi olan Becker ise, bireyin etiketlenmesinin bireyi bir suçlu olarak hayatını idame ettirmeye zorlayacağını ve bireyi suç işlemeye teşvik edeceğini ileri sürmüştür (Düzgün, 2007,5).

1.2.4.3 Sosyal Çatışma Teorileri

Bu teoriye göre, toplum birbirleriyle çatışan birimlerden oluşmakta ve bu çatışmada toplumda değişime sebep olmaktadır. Çatışmanın ana sebebi olarak da bireysel ve toplumsal nedenli çatışmalar görülmektedir. Bu teoriye göre, bireysel nedenli çatışmaları sebebinin bireyin içgüdüğü ile kaçınılmaz biçimde olduğunu, toplumsal çatışmaların nedeninin ise farklı birimlerin çatışması ile oluştuğunu ileri sürmüştür (Kongar, 1995, 185–186).

Sosyal çatışma teorisinde marxist yaklaşımlarda ise suç davranışı ekonomik olarak açıklanmakta ve sanayileşme ile meydana gelen sınıflar arasındaki ekonomik farklılıklar suç ve suçluluğu açıklamada kullanılmaktadır (Burkay, 2008,13).

1.3. Suç Türleri

Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre suçlar on farklı türdedir. Bunlar literatürdeki sınıflandırmadan farklı olmakla birlikte kamu düzenine karşı suçlar, kamu güvenine karşı suçlar, kamu esenliğine karşı suçlar, vatana ihanet suçları, hürriyete karşı suçlar, devlet yönetimine karşı suçlar, adliyeye karşı işlenen suçlar, genel ahlaka ve aile düzenine karşı suçlar, kişiye karşı suçlar ve mala karşı suçlar şeklindedir (Aytaç, Aytaç ve Bayram, 2007, 3).

1.3.1. Hayat ve Vücut Bütünlüğüne Karşı İşlenen Suçlar

Kişilerin hayat ve vücut bütünlüğüne karşı suçlar, bütün ülkelerin ceza yasalarında, farklı başlıklar altında yer almakla birlikte Gillin'in yapmış olduğu tasniflerde adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs, yaralama şeklinde yer almakta olup yaşama hakkı, hiç kimsenin engel olamayacağı veya sınırlayamayacağı bir özgürlük olarak kabul edilmektedir ve bireysel kişilik haklarının başında gelen en temel insan hakkıdır (Dönmezer, 1994, 53).

1.3.2. Mala Karşı İşlenen Suçlar

Mala karşı suçlarda, birine ait olan herhangi bir malın zilyetliğinin onun izni olmadan kişinin zilyetliğine geçmesi veya zarar verilmesidir. Bu suç türünde ayriyeten illegal olarak ekonomik kazanç sağlamaya yönelik eylemler de vardır. Bunlar hırsızlık, dolandırıcılık, yağma ve beyaz yaka suçlarıdır. Bu suçlardan hırsızlık büyük ölçüde ekonomik olarak kazanç sağlamaya yönelik başkasına ait malın zilyetliğini kişinin rızası olmadan ele geçirilmesi şeklinde, dolandırıcılık hileli davranışlarla bir kimseyi aldatma, yağma cebir ve şiddet kullanımı ile beyaz yaka suçları ise, kişinin bulunduğu statü ve mesleğin imkânlarını kullanarak hukuk dışı kazanç sağlaması şeklinde tanımlanmaktadır (Başaran, 2012). Beyaz yaka suçları dolandırıcılık, sahtecilik, rüşvet, zimmete para geçirme bilişim suçları, kaçakçılık, yolsuzluk gibi suçlardan oluşmaktadır.

1.3.3. Cinsel Suçlar

Genel itibarıyla cinsel suçlar kategorisinde sayılan suçlar değişik türlerde sınıflandırılmakta olup bunlar ırza tecavüz, zina, fuhuş şeklinde sınıflandırılmakta ve ihbarı diğer suç türlerine göre düşük olan suçlar olmaktadır (İçli,2007,187-88).

1.3.4. Uyuşturucu Suçları

Uyuşturucu suçları dâhilinde; uyuşturucu yapımında kullanılan maddelerin üretilmesi, bulundurulması, taşınması, satımı, alımı ve kullanımı gibi davranışlar bulunmaktadır. Ayrıca uyuşturucu suçları; adam öldürme, sahtecilik, uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirin aklanması gibi birçok farklı suç türlerinin de gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Bu sebepten dolayı uyuşturucu suçları, tek bir suç ile sınırlı kalmayıp, diğer suçların gerçekleşmesine imkân tanıyan ve uluslararası boyutu olan bir suç türüdür ve bu yüzden diğer suç türlerinden ayrılmaktadır (Okur, 2015, 12).

Suç önemli belirleyicilerinden olan işsizliği, sebeplerini ve türlerini detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

1.4. İşsizlik Nedir

Emek sürecinin ve üretim organizasyonunun özelliklerine ve bunların değişmesine bağlı olarak içeriği ve niteliği değişen, yapısal bir sorun olan ve insanlık için ciddi tehditler taşıyan işsizlik, genel tanımıyla emekçilerin iş bulamamaları durumunun yarattığı ekonomik ve sosyal bir olgu ve durumdur (Hançerlioğlu, 2009, 45).

Uluslararası İşgücü Örgütü'ne (İLO) göre işsizlik, referans olarak alınan dönemde, belirli bir yaş grubundaki insanlardan, çalışmak için uygun olduğu ve iş aradığı halde işsiz konumda bulunanları ifade etmektedir. Bu tanımda üç özelliğin bir arada bulunmakta ve işsiz olarak sınıflandırılabilmek için bu üçünün bir arada bulunması gerekmektedir. Yani belirli bir referans dönemde çalışmak için uygun olmak (15 yaş ve üstü olan hasta ve sağlıklı olmayan), işsiz olmak (bir ücret karşılığı çalışıyor olmamak) ve iş arıyor (herhangi bir işte çalışmaksızın) olmak (Eğilmez, 2018, 156).

Türkiye istatistik kurumu (TÜİK)"e göre işsizlik, baz alınan belli bir dönemde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı olmayan) bireylerin iş aramak için son üç ay içerisinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm bireyleri ifade etmektedir.

1.5. İşsizlik Nedenleri

İşsizliğin ortaya çıkmasına emek arz ve talebinin yapısı veya sosyo-ekonomik ve kültürel yapı neden olmaktadır. Emek arzı tarafından bakıldığında nüfus artışının ve eğitim düzeyinin; emek talebi açısından ise yatırım, teknoloji, verimlilik ve istihdamı engelleyici yasal düzenlemeler gibi unsurların işsizliği etkilediği görülmektedir. Sosyoekonomik ve kültürel açıdan ise kentleşme, küreselleşme, ekonomik durum, hukuki düzen gibi etkenler işsizliği etkilemektedir (Murat, 2007, 323)

İşsizliğin sebepleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekler beraber temel sebep gelişmiş ülkelerde emek talebi yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde ise, işsizlik sorunu ekonominin yapısına bağlanmakta ve bu ülkelerde potansiyel milli gelirden nüfusun büyük çoğunluğu üretim sürecinde yer almasına rağmen çok daha düşük kalmaktadır (Tatoğlu, 2010: 11-12).

İşsizliğin nedenleri daha ayrıntılı olarak ele alırsak, nüfus artış hızı, eğitim sisteminin plansızlığı, bölgesel olarak asgari ücret ayırımının olmaması, teşviklerin verilmesinde planlama ve kontrol yetersizliği, firmaların mevcut çalışanların çalışma saatlerinde artış yaparak ilave istihdam sağlamadaki isteksizliği, teknolojinin gelişime uyum sağlayamama, piyasa hakkında asimetrik bilgi olması, özelleştirme, emeklilik yurt içi ve yurt dışı göç hareketleri genel olarak sayabiliriz (Ören, 2011).

1.6. İşsizlik Türleri

Bu bölümde işsizliğin türlerini detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

1.6.1 Gizli İşsizlik

Üretim yönteminde herhangi bir değişiklik olmaksızın, bir kısım emeğin üretim sürecinden çekilmesi durumunda toplam üretimde önemli bir değişimin olmadığı işsizlik türü olup bu tür işsizler çalıştıkları birimlerden ayrıldıklarında geriye kalan işgücü daha yüksek kapasite ile çalışacak ve üretim düzeyinde bir gerileme olmayacak, ayriyeten bu işsizlerin maliyeti kalkacak ve toplam maliyet azalacak, toplam gelir artacaktır (Aydın, 2012, 124). Gizli işsizliğe en çok tarım sektöründe ve kamu işletmelerinde rastlanılmaktadır. Bununla birlikte, bazılarına göre iş aramadıkları için resmi istatistiklerde işsiz olarak görülmeyen gücenmiş işçiler de bu kapsamda değerlendirilmektedir (Biçerli, 2009, 438).

1.6.2. Açık İşsizlik

Çalışma gücü ve arzusu olduğu halde, mevcut ücret seviyesinde iş arayıp da bulamayanların toplamının oluşturduğu işsizlik türüdür (Zaim, 1997, 170). Bu işsizlik türleri friksiyonel işsizlik, yapısal işsizlik, konjonktürel işsizlik, teknolojik işsizlik ve mevsimsel işsizliktir.

1.6.2.1 Friksiyonel İşsizlik

Emek arzı ve talebi arasında denge olup da işçilerin kısa vadeli yer değiştirmeleri sonucu yaşanan işsizlik türüdür. Yapısı itibariyle kısa sürelidir (Eyüboğlu, 2003).

Bu işsizlik türü iş piyasasına yeni girenleri ya da bazen işlerinden memnun kalmayıp ayrılanları kapsar. Geçici bir nitelik taşıyan friksiyonel işsizlik her ekonomide bulunmaktadır (Paya, 2013, 40).

1.6.2.2. Yapısal İşsizlik

Yapısal işsizlik, açık işlerle iş arayanların beceri yönünden farklı olmaları, açık işlerle iş arayanların farklı yerlerde olmaları ve teknolojik gelişmenin bazı meslekleri ortadan kaldırması sonucunda oluşan bir işsizlik çeşididir (Biçerli, 2009, 448-450).

Bir ekonomide yapısal değişiklikler sonucu bazı endüstri dallarında, işgücü türleri ve bölgelerde gerileme yaşanırken, diğerleri gelişmekte; gerileme yaşayan

sektörlerdeki işgücü arz fazlası ile genişleyen sektörlerdeki işgücü talebi fazlası arasında dengesizlik hali ortaya çıkmaktadır. İşgücü, ücretten kaynaklanan farklılık sebebiyle, gerileyen sektörlerden genişleyen sektörlerle doğru hareket edecek, ancak uyum zaman alacak işgücünün hareketliliği birtakım faktörler tarafından kısıtlanması sonucu yapısal işsizlik ortaya çıkacaktır (Oktay, 2002, 191).

1.6.2.3 Konjonktürel İşsizlik

Ekonomik dalgalanmalar ile birlikte gerileme ve durgunluk dönemlerinde, toplam talepteki daralmaya bağlı olarak ortaya çıkan ve üretim kaynaklı olan işsizlik türüdür. Ekonomik faaliyetlerin depresyon dönemlerinde azalmasıyla büyük kitleler işsiz kalabilir ve bu işsizlik uzun süre devam edebilir. Genişleme döneminde ise işsizlik tamamen ortadan kalkabilir, ama bu, genişleme döneminde işsizlik olmayacağı anlamına gelmez. Sebebi ise, fazla üretim gelirleri artırmasıyla beraber tasarruflarda artar bunun sonucu olarak tüketim azalır ve talep yetersizliği ortaya çıkar. Böylece yatırımlar azalır ve bir süre sonra işsizlik başlar (Bozdağlıoğlu, 2008, 48).

1.6.2.4 Teknolojik İşsizlik

Teknolojik işsizlik, üretim teknolojilerindeki gelişime bağlı olarak yaşanan işsizlik çeşidi olup özellikle ileri teknoloji üretimle birlikte binlerce çalışanın yapacağı işi ileri düzey makinaların yapması sonucu ortaya çıkmıştır (Akyıldız, 2019, 98).

Kullanılan yeni üretim teknolojileriyle birlikte, birtakım meslekler ve işkolları azalmakta, kimileri ise tamamen ekonomik faaliyetten çekilmektedir. Önemini kaybeden ve ortadan kaybolan işkolları yerini ileri teknoloji çalışma alanlarına bırakmıştır (Güney, 2009, 138-139).

1.6.2.5 Mevsimsel İşsizlik

Mevsimsel tesirlerle ilişkili olarak, iktisadi faaliyetlerin belirli dönemlerde azalması sebebiyle ortaya çıkan işsizlik türüdür. Turizm, inşaat, tarım gibi bazı sektörlerde mevsimsel olarak üretim düzeyi düşer veya artar. Bunun sonucu olarak işsizlik oranı mevsimsel olarak dalgalanmaktadır (Ünsal, 2009).

Suç önemli belirleyicilerinden biri olarak görülen göç, göçmenlik mülteci ve sığınmacı kavramlarını, sebeplerini ve türlerini detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

1.7. Göç, Göçmenlik, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Bu bölümde göç, göçmenlik mülteci ve sığınmacı kavramlarının tanımlarını inceleyeceğiz.

1.7.1 Göç ve Göçmenlik

Göç, insanoğlunun varoluşundan beri süregelen dünyada neredeyse bütün toplumları etkileyen farklı amaçlarla yapılan bir olgu olup göç teriminin çok sayıda tanımı yapılmıştır.

Türk Dil Kurumuna göre göç, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Göçmen ise, kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk) muhacir olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Balcıoğlu (2007)'na göre göç ekonomik, sosyal ve siyasal sebeplerden kişilerin sonucu yer değiştirmesi, bir kültürden başka bir kültüre yerleşmesidir. Göç çok yönlü bir konu olup insanlar üzerinde etkiler bırakan, geleneksel kültürle yeni ortam arasında bir köprü görevi yapan ve yeni değerler ortaya koyan bir olgudur.

Başka bir tanımda ise göç konusunda ayrıma gidilmiş, iç göç bir ülke içinde yapılan göç olarak, uluslararası göç ise bir veya birkaç sınırın aşılmasını ve bireyin yasal statüsünün değişmesi sonucu oluşan göç olarak tanımlanmıştır. Ayrıyeten uluslararası göç yerlerinden edilmiş ve ülkelerini terk etmek zorunda bırakılmış sığınmacıların hareketlerini de içermektedir (Toksöz, 2006, 109).

Göç ile ilgili yapılan tanımlarda ortak noktanın yer değiştirme olup sebebi olarak ise doğal, ekonomik, sosyal, dini ve siyasi vb. nedenler görülmüştür. Göç olayının ana sebebinin, insanların geçimlerini sağlayabilmek maksadıyla daha uygun yerlere gidip, burada iş bularak çeşitli imkânlardan yararlanması olarak belirtilmektedir (Karakuş, 2006, 5).

Daha iyi ve daha sağlıklı şartlarda yaşamak için iş bulmak ya da yaşanan ülkedeki ekonomik, siyasi ve sosyal konulardaki kötü durumdan kurtulmak için göç eden kişilere göçmen denilmektedir. Göç hareketini gerçekleştiren, kendi yurdunu terk ederek başa bir ülkeye giden kişiye genel olarak göçmen denir (Başak, 2011, 21)

Başka bir tanımda ise yasal yollar ve yasal olmayan yollar göçmenleri tanımlarken kullanılmakta ve göçü, devletin yetkili makamları nezdinde kurallara uygun bir şekilde gerçekleştiren kişilere yasal göçmen veya düzenli göçmen; devletin yetkili makamlarının izni ve bilgisi olmadan, gizli yollarla gerçekleştirenlere ise düzensiz göçmen denmektedir (Önen ve Karatepe, 2017, 509).

Göçmen ve mülteci arasındaki fark ise mülteci ülkesini kendi güvenliğini sağlamak için zorunlu sebeplerden ötürü güvenli bir yer bulmak amacıyla terk eder ve ülkesinin korumasından faydalanamaz iken, göçmen ise daha iyi bir gelecek kurabilmek için ülkesinden ayrılır (Başak, 2011, 21).

1.7.2 Mülteci ve Sığınmacı

Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Sözleşme (1951) ile Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1967 Protokolü 'ne göre; mülteci, BMMYK korumasından yararlanmaya hak kazanan kişidir. Mülteci adayı içinde bulunduğu koşullar ve özelliklerine göre sınıflandırılmış, ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm görme korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu korku yüzünden vatandaşı bulunduğu ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi" olarak tanımlanmıştır (Kartal ve Başçı, 2014, 277).

Sığınmacı ise, ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. BMMYK'nin kararı eğer olumsuz ise sığınmacılar bulundukları ülkeyi terk etmek zorunda, ülkede kalma izni verilmediği takdirde ise sınır dışı edilmeleri söz konusu olmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014,277).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SUÇUN EKONOMİK MODELLERİ

2.1. Geleneksel Ekonomik Model

Bu modele göre kişiler bekledikleri fayda temelinde legal veya illegal eylemlerden birine rasyonel bir şekilde karar verirler. Bu kararlarını etkileyen faktörler legal kazanca göre, illegal eylemden beklenen kazanç, illegal eylem sonrası yakalanma ve tutuklanma ihtimali, yakalandıktan sonra verilecek cezanın boyutu ve illegal eylemlerdeki fırsatlardır (Witte ve Witt 2000, 5). Bireyin yasal yollardan elde edeceği fayda yasadışı yollardan beklediği faydadan daha büyükse suç işlemeyecek aksi takdirde suça yönelecektir (Dursun, 1997, 4).

2.1.2 Zaman Ayırma Modelleri

Bu bölümde zaman ayırma modelleri sırasıyla; Becker modeli, Ehrlich modeli, Heineke modeli olarak incelenecektir.

2.1.2.1 Becker Modeli

Suçla ilgili olarak ekonomik modellerin ilki, Becker'ın 1968 yılında yayınladığı "Crime and Punishment: An Economic Approach" isimli makalesinde yer almıştır ve suçun bireylerin rasyonel tercihlerinin olduğunu savunmuştur (Becker,1993,390).

Becker modelinde suçlular, suç oluşmadan yakalandığında verilecek cezayı düşünerek hareket edeler. Suç sonucu ortaya çıkan illegal gelir, legal olan gelir, yakalanma ihtimali ve cezaya çarptırılmanın sonuçlarını değerlendirir çıkan sonuçta, suç işlemenin daha kârlı olduğunu düşünürse suçu tercih edeceğini ifade etmiştir (Becker,1993,390). Becker (1968) yılındaki makalesine göre suç arz fonksiyonu şu şekilde ifade edilebilir;

$$Q_{ij} = f(p_j, k_j, \pi_j) \quad (2.1)$$

Bu fonksiyonda Q_{ij} , kişinin suç arzını; p_j , kişinin yakalanma olasılığını k_j , kişi yakalanırsa ceza miktarını ve π_j ise, suç arzını etkileyen diğer değişkenleri

(kanuni islerde çalışarak elde edilecek geliri, eğitim düzeyini ve cezaevlerinde bulunan suçlu sayısındaki artışı) ifade etmektedir.

Becker (1968) suç arzının, Q_{ij} , yakalanma olasılığı, p_j , ile ceza miktarı, k_j , arasında negatif yönlü ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Becker, suçluların her rasyonel birey gibi faydayı maksimize etmenin yollarını aradıklarını, suçtan kazanılacak neticenin belirsiz olmasından dolayı da beklenen fayda miktarını arttırmaya çalışacaklarını ileri sürmüş ve bireyin suçtan elde etmeyi bekleyeceği faydayı şu şekilde ifade etmiştir:

$$E(U_i) = p_i U_i (Y_i - f_i) + (1 - p_i) U_i (Y_i) \quad (2.2)$$

U_i , kişinin fayda fonksiyonu, p_i , yakalanma olasılığı, Y_i , yasal aktivitelerden ve suç fiilinden elde edeceği kazancın parasal karşılığını ve f_i yakalanması halinde alacağı cezanın parasal karşılığını ifade etmektedir.

Beklenen fayda $E(U_i)$ negatif olursa kişi suç işlemeyecek, pozitif olursa suç işleyecektir. Buna göre suç işleyen kişinin yakalanma olasılığı veya yakalanan suçlunun göreceği cezanın şiddetinde meydana gelecek artışlar suçtan beklenecek faydayı negatif yapacak ve bireyi suç işlemekten vazgeçirecektir.

Toplam suç sayısı, tüm Q_j 'lerin toplamı olup, kişilerin yakalanma olasılığı, p_i , yakalanma durumunda alınacak cezanın parasal karşılığı, f_i ve suçtan beklenen faydaya, U_i , bağlıdır. Buna göre piyasa suç fonksiyonu şöyle ifade edilebilir:

$$O = O(p, f, u) \quad (2.3)$$

Becker (1968), bireysel suç fonksiyonundaki gibi, kişinin yakalanma ve mahkûm olma olasılığı ve alacağı cezanın, suç sayısı ile ters yönde hareket ettiği, kişi risk düşkününü ise kişinin yakalanma ve mahkûm olma olasılığının daha fazla etkili olduğunu ileri sürmüştür (s.12).

2.1.2.2 Ehrlich Modeli

Ehrlich modelinde Becker modelinden farklı olarak suça katılımın, legal ve illegal yollar arasından yapılan bir seçim olmadığı, suçlu, yasal ve yasal olmayan

yollarla belirli bir zamanda birlikte uğraşabileceğini ya da hayatının belirli bir döneminde söz konusu yolların birinden diğerine geçiş yapabileceğini ifade etmiştir (Dursun, 1997, 14).

Ehrlich (1973,) suç arzını bireysel suç arzı fonksiyonundan aşağıda hareketle toplam suç arzı fonksiyonunu açıklamıştır. Burada bireysel suç arzını

$$Q_{ij} = f(p_{ij}, k_{ij}, c_{ij}, y_{ij}, u_{ij}, \pi_{ilj}) \quad (2.4)$$

Bu fonksiyonda, i suçu, l yasal işi, Q_{ij} , gerçekleşen suç miktarını, p_{ij} , yakalanma olasılığını, k_{ij} , yakalanan suçlunun toplam ceza miktarını (para cezası, gözaltına alınma cezası ve hapis cezası), c_{ij} , suçun net maliyetini (suç islemeden önce suç için yapılan harcamaları), y_{ij} , yasal işte çalışmanın net getirisini, u_{ij} , yasal işte çalışmanın fayda düzeyini ve π_{ilj} bireyi suça yönlendiren diğer değişkenleri (bireyin ailesi ve kendinin refah seviyesi, bireyin kendini maddi olarak koruma yeterliliği, bireyin özel sigortası) ifade etmektedir (Ehrlich, 1973, 533).

Ehrlich'in modeline göre legal ve illegal faaliyetler birbirlerinin tam ikamesi olup kişi göreceli fayda seviyelerine bakarak, bir faaliyeti bırakıp diğerini tercih edebilir. Kişinin legal ve illegal bir faaliyetten edineceği fayda düzeyi, faaliyete ayıracağı zamanla ile doğru orantılı ve legal faaliyetlerden edinilecek fayda kesinken, illegal faaliyetlerden edinilecek fayda kişinin yakalanması ihtimaline ve yakalanması halinde alacağı cezanın ağırlığına bağlıdır. Yakalanma ihtimali, doğal olarak kişinin illegal faaliyetlere ayırdığı zamana bağlıdır. Illegal faaliyetlerle daha fazla uğraşan bir kişinin yakalanma olasılığı diğerlerine göre daha fazladır. Ehrlich'in modelinde de Becker'ın modelinde olduğu gibi yakalanma durumunda alınacak ceza parasaldır (Hekim ve Gül, 2011, 131). Ehrlich modelinin toplam arz fonksiyonunu ise yukarıda belirtilen değişkenlerin ortalama değerlerinin bir fonksiyonu olarak şu şekilde ifade edilebilir:

$$Q_i = f(P_i, K_i, C_i, Y_i, U_i, \pi_{il}) \quad (2.5)$$

2.1.2.3 Heineke Modeli

Heineke, yasadışı faaliyetin zaman alan bir eylem olmasının, suç kararı sorununun, sonuçları belirsiz olan bir emek arzı sorunu anlamına geleceğini ve bu

noktada hem ekonomik teori hem de politika yapıcılar, bireyin yasal ve yasadışı faaliyete tahsis ettiği zamanı etkileyen faktörlere ve bu faktörlerdeki değişikliklere verdiği cevaplara odaklanmaları gerektiğini ileri sürmüştür. Ayriyeten suç faaliyeti kararını, parasal olmayan fayda ve maliyetlerin de dahil edildiği bir zaman tahsisi sorunu olarak modellemenin daha uygun olacağını ileri sürmektedir (Heineke, 1978,4).

Heineke (1978), zaman tahsisinin portfolyo modeli olarak adlandırdığı çalışmada, kişilerin beklenen faydayı maksimum yapacak yasal işlere ve yasadışı faaliyete tahsis edeceği zamanları belirlediğini ifade etmiştir. Bu zaman tahsisinin belirleyici faktörleri olarak reel gelir, zenginlik, zenginliğin yasadışı işlerde riske edilen bölümü, yasadışı faaliyetin başarısız olma olasılığı, yasadışı faaliyetin başarılı olması durumunda kişinin geliri, yasadışı faaliyetin başarısız olması durumunda kişinin geliri gibi faktörleri dikkate almaktadır.

Heineke, kişinin yasal faaliyete ayırdığı zamanın, kişinin servetinden ve cezaların niteliğinden bağımsız olduğunu, yasadışı faaliyetin getirisinin, yakalanma olasılığında meydana gelen değişikliklerin de bu zamanı etkilemeyeceği fakat yakalanma olasılığının yükselmesinin suça katılımı düşüreceğini, ayriyeten yasal faaliyetin getirisinin yükselmesinin ise hem yasal hem de yasadışı faaliyete katılımı artıracığını ileri sürmüştür (Dursun,1997, 24).

2.1.3 Beklenti Teorisi ve Lattimore – Witte Modeli

Kahneman ve Twersky (1979) faydacılık ve rasyonallite prensipleri ile risk analizini de içeren beklenti teorisini geliştirmişlerdir. Çünkü, kişinin işlediği suçun sonucu olarak bir belirsizlik içermekte, risk altında karar vermenin açıklayıcı bir modelini geliştirerek karar vermeyi etkileyen birçok etkenin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu model göre bireyler riskli durumlarda her zaman mantıklı ve akılcı karar veremezler, bunda dolayı kararları sezgilerine göre oluşmamaktadır. Risk karşıtı olanların kesinlikle tercihlerinde kazanç olduğu ve risk yanlısı tercihlerinde kesinlikle bir kaybın söz konusu olduğu "kesinlik etkisi" olarak adlandırdıkları durum ile açıklamışlardır. Ayriyeten bireylerin ortak konuları göz ardı ettiğini, farklı konulara yoğunlaştığını, soyutlanma etkisi olarak adlandırdıkları bu durumun da kişinin

tercihlerin farklılığına neden olduğunu ifade etmişlerdir dağılımıdır (Yıldız, Öcal ve Yıldırım, 2010, 18).

Kahneman ve Twersky, risk altındaki kişinin, inceleme ve değerlendirme olmak üzere iki aşamalı işlemini ele almakta ve ilk aşamada beklentilerin değerlendirilmesi yapılır, sonraki aşamada ise teklif edilen beklentilerden değeri en yüksek olan miktar seçilmektedir. Kahneman ve Twersky somut olarak herhangi bir suçun ekonomik modeli oluşturmamışlar Lattimore ve Witte, onların beklenti teorisinden yola çıkarak bir model geliştirmişlerdir (Dursun, 1997, 31-38).

Lattimore ve Witte, modelin temelinde zaman ve zenginlik (gelir) faktörlerini yerleştirmişlerdir. Kişinin potansiyel tercihinin, zenginlikte olan değişme ve boş zamanda oluşan değişme ile belirleneceği kabul etmektedirler. (Dursun, 1997, 41)

2.2 Suç ve Ekonomi Arasındaki İlişki

Suçun ekonomik tarafı ile ilgili olarak Becker (1968) ile başlayan süreçte farklı çalışmalar ve farklı bakış açıları suçun sosyal ve ekonomik yönünü açıklamaya çalışmış ve farklı bilim dalları da bu alan ile ilgilenmiştir.

İktisat bir sosyal bilim olduğundan dolayı iktisatçılar toplum ve yaşamla ilgili birçok konu ile ilgilenmekte ve çeşitli modellerle bu konulara açıklama getirmeye çalışmaktadırlar (Güvel, 2004, 1). Suça ilişkin ekonomik olarak açıklama getirmeye çalışan iktisatçılar suçun, gelir getiren ve karşılığında zaman harcanan bir faaliyet olduğunu, suçun kâr amacıyla işlendiğini ifade etmişlerdir. Suçtan gelen faydaya kıyasla suçun karşılığı olarak maliyetini artırarak suç sayısında düşüş yaşanacağını ileri sürmüşlerdir (Yıldız, Öcal ve Yıldırım, 2010, 17).

Dönmezer (1994)'e göre ise suçluluk ile ekonomik durum arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için, toplumsal ekonomik düzen ile suçluluk arasında ve kişilerin ekonomik durumları, işsizlik, enflasyon, kıtlık gibi ekonomik olaylar ile suç arasındaki ilişkinin incelenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ayriyeten insanları ekonomik faaliyetlere yönelten faktörler ile suça yönelten hayatın gerçekleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını, kadının iş hayatına giderek daha fazla girmesi ile çocukların çalıştırılmalarının suç ile ilişkilerinin belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Suçu inceleyen ekonomik modellerin mikro ekonomik teorilerinin açıklanmasına geçerek bunlar; rasyonel tercih teorisi, fayda-maliyet analizi, dışsallık analizi ve suç piyasasıdır. Bu teoriler aşağıda kısaca özetlenecektir.

2.2.1 Rasyonel Tercih Teorisi

Suç ekonomisi teorisinin temel hipotezi, 18. yüzyılda faydacı felsefeye dayanan rasyonel tercih teorisine göre suçlunun rasyonel davranış sergilediğidir. Teoriye göre yasa dışı davranışların da yasal davranışlar gibi rasyonel olduğunu, suçlunun ise faydasını maksimum yapmaya çalıştığı için diğer bireylerden farkının olmadığını kabul edilmektedir (Aksu ve Akkuş, 2010, 193).

Suçlular, suç işlemeye karar vermeden önce kar ve zarar hesabı yaparlar ve çıkan sonuca göre elde edecekleri kar ve gösterecekleri başarı, suçu işlerken girecekleri risk sonucunda oluşabilecek zarardan fazla ise suçu işlemeye karar verirler. Aksi takdirde suç işlemekten vazgeçerler (Gül, 2009, 36).

2.2.2 Fayda-Maliyet Analizi

Suçtan beklenen fayda kişiden kişiye değiştiğinden bazıları için bu parasal iken bazı kişiler için düşünsel olabilir. Maliyet tarafında ise maddi ve manevi olmak üzere yine bir ayrım vardır. Maddi olarak bakacak olursak suç işlemek için gerekli teçhizat, alet, edevat ve silah maddi maliyeti oluştururken, suçluluk duygusu ve damgalanma manevi maliyetleri oluşturur. Suçun maddi ve manevi maliyetinin yanında bir de fırsat maliyeti vardır ki bu suç eylemini planlarken, uygularken ve gizlerken affedilen hukuki faaliyetin toplam faydadan maliyeti çıkardıktan sonra kalan net faydasından oluşur. Bir bireyin gelir seviyesi ne kadar düşükse, yasadışı faaliyette bulunmanın fırsat maliyeti o kadar düşük olur, oldukça düşük bir ücret kazanabilen insanlar, düşük bir suç fırsat maliyetine ve yasal gelirden vazgeçmenin maliyetine sahip olacaktır (Eide,2000, 351). Sonuç olarak suç işlemeyi düşünen ve rasyonel davranan bir kişi, faydalar maliyetlerini aşarsa suç işleyecek ve işlediği suça, suçun marjinal faydası suçun marjinal maliyetine eşit olana devam edecektir (Aksu ve Akkuş, 2010, 194).

2.2.3 Dışsallık Analizi

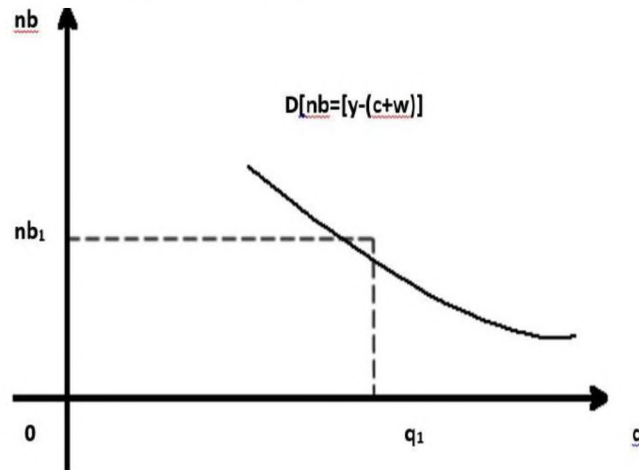
Suçun ekonomik tarafında, suçlular ortaya çıkan sonuçların maliyetini tam olarak ödemediklerinden burada bir dışsallık meydana gelmekte ve böylece marjinal sosyal maliyetin marjinal özel maliyeti aşmasına sebep olmaktadır. Bunu önlemek içinde kamu birçok maliyetlere katlanırken, bireylerde suça karşı kendi önlemlerini almakta ve maliyetlere katlanmaktadır. Bunun sonucu ortaya çıkan maliyetler büyük ölçüde kaynak israfına neden olmaktadır (Akkuş, 2003, 7).

2.2.4 Suç Piyasası

Suç piyasasının arz tarafında suçlular bulunmakta olup talep tarafında ise bu suçtan kaçınan, korunmak isteyen, zarar görmesi muhtemel ve bundan dolayı önlemler almaya çalışan mağdurlar ve devlet vardır. Güvel (2004)' e göre bu önlemler için yapılan harcamalar suçlunun, suç olayı için harcaması gereken zamanı ve emeği artırmakta, bu da suçun doğrudan (c) ve alternatif maliyetini (w) artırmaktadır. Maliyetteki bu artış sonucunda suçtan beklenen net getiri (nb) azalmaktadır. Bu durum şu eşitlikle ve aşağıdaki grafikte ifade edilebilir:

$$nb = y - (c + w) \quad (2.6)$$

Şekil 1: Piyasa Suç Talep Eğrisi

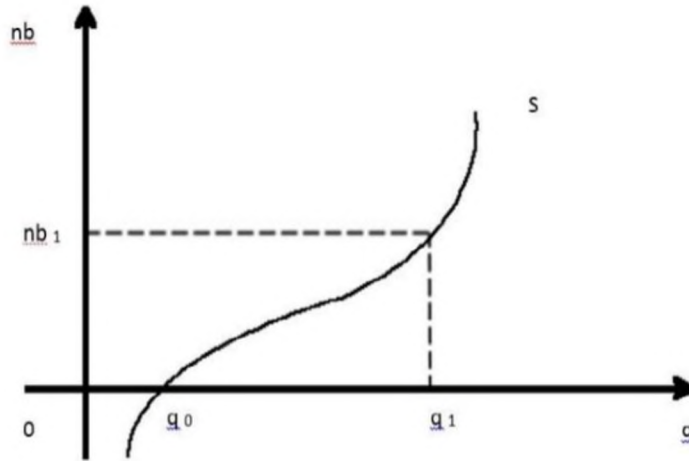
Kaynak: Güvel, E. A., Suç ve Ceza Ekonomisi, Roma Yayınları, Ankara, (2004), s. 56

Şekil 1’de x ekseninde suç miktarı, q , y ekseninde ise gösterilmektedir. Suç piyasasında suç sayısı, q , ne kadar yüksek olursa suça maruz kalanlar daha çok koruma harcaması yapacaklardır. Dolayısıyla suçun planlanması ve icra edilmesi sırasında katlanılan doğrudan maliyet, c , (hapis cezaları, para cezaları vb.) ve vazgeçilen yasal faaliyetten elde edilebilecek geliri olan suçun fırsat maliyeti, w , o kadar artacak ve suçun beklenen net getirisi, nb , de o kadar çok azalacaktır.

Suçun fırsat maliyetinin düşmesi, suç arzını arttırırken, tersi durum da suç arzını azaltır. İstihdam düzeyi iyileşirse birey yasal olmayan işlere harcadığı zamanı azaltarak yasal işlerde çalışmayı tercih edecek ve bu da suç oranlarını azaltacaktır. Sonuç olarak suç sırasında yakalanma istihdam gelirlerinin artmasıyla elde edilecek ücret düzeyi olan fırsat maliyetini artacaktır.

Suç piyasasındaki suç miktarının piyasaya suç arz eden suçluların sayısına bağlı olduğu varsayarsak, suç miktarı (q), beklenen net getirinin (nb) doğrusal bir fonksiyonu olarak tanımlanabilecektir (Güvel, 2004, 53). Suç arz eğrisi Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: Piyasa Suç Arz Eğrisi

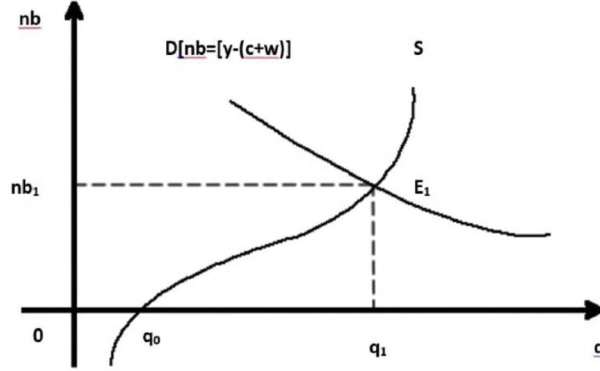

Kaynak: Güvel, E. A., Suç ve Ceza Ekonomisi, Roma Yayınları, Ankara, (2004), s. 54

Şekil 2’de arz eğrisinin başlangıçta daha yatık olması ilk başta suç piyasasına giren her suçlu için suçun marjinal getirisinin giderek artmasından daha sonra dikleşerek artmasının sebebi ise suç oranı arttıkça ve piyasaya giren her suçlu için suçun marjinal getirinin azalmasıdır.

Arz ve talebe bağılı olarak suç piyasasındaki denge durumunu şu şekildedir.

Şekil 3: Suç Piyasasında Denge

Kaynak: Güvel, E. A., Suç ve Ceza Ekonomisi, Roma Yayınları, Ankara, (2004), s. 57

Sekil 3'te görüldüğü gibi, suç sayısını ne devletin ne de bireylerin tamamen sınırlaması mümkün değildir. Burada suç talebi eğrisini kaydıran etkenler, ortalama gelir düzeyinin düşmesi, bireylerin ve hükümetin güvenlik harcamaları olarak sıralanabilir. Diğer yandan arz eğrisini kaydıran etkenler ise, nüfusun gençlik düzeyindeki değişiklikler, istihdam düzeyindeki değişiklikler, suçlara karşı verilen hapis cezalarının düzeyindeki değişiklikler, eğitim düzeyindeki ve refah seviyesindeki değişikliklerdir. (Ünver ve Bakırtaş, 2008, 39).

2.3 Literatür Özeti

Suçla ilgili olarak ekonomik modellerin ilki, Becker'ın 1968 yılında yayınladığı "Crime and Punishment: An Economic Approach" isimli makalesinde yer almıştır. Becker'in bu modeli sırasıyla, Ehrlich (1973), Sjoquist (1973), Heineke (1978), Schmidt ve Witte (1984) tarafından geliştirilmiştir. İşgücü piyasası koşullarının suç üzerinde etkili olduğu varsayımını, Hem Becker (1968), hem de Ehrlich (1973) ifade etmişler ve buna göre teorik ifadelerde bulunmuşlardır. (Dursun, 1997)

Geliştirilen teoriye göre, işgücü piyasasında, fırsatların kıt ise, düşen gelir ile beraber kişiler bunun bir ikamesi olarak kabul edilen gelir getiren illegal faaliyetlere yönelebilmektedir. Buna benzer şekilde, işsiz olan kişi legal faaliyetlerinden elde ettiği marjinal fayda düşmekte olduğundan bunun sonucu olarak illegal faaliyetlerde

bulunmak için daha çok boş zamanı olacaktır. İlegal faaliyetlere yönelimin sebebi olan diğer bir faktör ise, gelirdir. Kişinin işgücü piyasasında elde ettiği gelir ile illegal faaliyetten elde ettiği gelir, birey tarafından yakalanma ve cezalandırılma riski de işin içine katılarak değerlendirilir ve sonuçta kişi tarafından bir seçim yapılır. Eğer kişinin legal yollardan elde ettiği geliri, illegal yollardan elde ettiği gelir ve bunun ortaya çıkaracağı maliyetten fazla ise, suç eylemine girişmeyecektir (Becker, 1968; Ehrlich, 1973; Sjoquist, 1973; Schmidt vd.,1984; Heineke, 1978).

Hem Becker (1968) hem de Ehrlich (1973) yaptıkları çalışmada, işsizlik ile suç oranı arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ifade ederlerken ücretler ile suç oranı arasında ise negatif bir etkileşimin söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Witte (2000)'ye göre suçun geleneksel ekonomik modeli, kişilerin legal veya illegal faaliyetler arasında, bu faaliyetlerden bekledikleri faydayı değerlendirip tercih yapmaya yönelik karar verdikleri standart bir model olarak ifade edilmiştir. Kişinin suça yönelmesini etkileyen faktörleri, legal getiriye göre illegal faaliyetten beklenen kazanç, illegal faaliyet sonrası yakalanma ve tutuklanma ihtimali, yakalandıktan sonra verilecek cezanın boyutu ve illegal faaliyetlerdeki fırsatlar şeklinde ifade etmişlerdir.

Suç oranını ve gelir arasındaki ilişkiyi açıklamada en yaygın olarak kullanılan ekonomik değişkenler gelir düzeyi ve gelir dağılımıdır (Yıldız, Öcal ve Yıldırım, 2010, 21). Örneğin, insanların hayatta kalmak için ihtiyaç duydukları kaynakların eksikliği ya da toplumlarında “normal kabul edilen”lere göre bir eksiklik hissetmeleri, insanları suça itebilir (Patterson, 1991,759).

Bu teorik yaklaşımları ampirik olarak test etmek amacıyla yapılan gelir eşitsizliği ve yoksulluğun suç oranları üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar karışık sonuçlar vermektedir. Örneğin Messner ve Tardiff (1986) Manhattan mahalleleri düzeyinde yaptıkları bir çalışmada, yoksulluk ve cinayet oranları arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Aynı şekilde Ajimotokin, Haskins ve Wade (2015)'de işsizliğin Amerika'daki suç oranları üzerine etkisi üzerine yaptıkları bir çalışmada ise yoksulluk oranını da bir değişken olarak modele dahil etmiş ve yoksulluk ile hem şiddet hem de mülkiyet suçu arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer taraftan, Gillani, Rehman ve Gill (2009)'nin Pakistan için yaptığı nedensellik analizinde yoksulluğun suçun nedenlerinden biri olduğu

görülmüştür. Buna karşın, Umaru (2003)'nın Nijerya için yaptığı bir çalışmada ise beklenenin tersine yoksulluk oranı ile suç oranı arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Suç oranını belirleyen diğer bir etken olan gelir eşitsizliği ile suç oranları arasındaki ilişki de farklı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Messner ve Tardiff (1986)'ın New York'un 26 mahallesinde ekonomik eşitsizlik düzeyleri ile cinayet oranları arasındaki ilişkiyi incelemişler, göreceli gelir eşitsizliği ile cinayet oranları arasında zayıf bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Amerika üzerine yapılan diğer başka bir araştırmada ise gelir eşitsizliğinin suç üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığına dair kanıtlar bulunmuştur (Joanne M. Doyle, Ehsan Ahmed ve Robert N. Horn 1999). Genel beklenti ile uyumlu olarak çıkan sonuçlara bakacak olursak, Kanada eyaletleri üzerine yapılan bir araştırma, göreceli gelir eşitsizliği ve suç oranları arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmuştur (Daly, Wilson ve Vasdev, 2001). Çin'de yapılan başka bir araştırmada ise, uzun vadede gelir ve gelir eşitsizliğinin artışının mülke karşı işlenen suçlarda önemli ve pozitif etkisi olduğu, ayriyeten eğitim düzeyi ile birlikte gelir eşitsizliğinin de arttığını, bunun sebebinin de Çin'deki eğitim eşitsizliğinin varlığından kaynaklandığı belirtilmiştir (Yan, 2012).

Suç üzerine yapılan başka bir çalışma ise ülkeler bazında karşılaştırmalar yapılmıştır. Fajnzylber, Lederman ve Loayza (2002a), 1970-1994 dönemini kapsayan çeşitli kıtalardan 45 ülkenin suç oranının belirleyicilerini, Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırması verilerini kullanarak araştırmışlardır. Gelir eşitsizliğinin öldürme ve gasp suçları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu araştırma sonucunda ortaya koymuşlardır. Fajnzylber vd. (2002b)'in gelir eşitsizliği ve şiddet suçları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmasında, eşitsizliğin şiddet suçları üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi olduğuna ulaşmışlardır.

Türkiye'de yeşil kart uygulamasının olduğu 1993 ile 2009 yılları arasında sosyal güvenlik sistemi ve yaygınlığının suç oranları ile arasındaki ilişkiyi araştıran Kaya ve Bozkurt (2011), çalışmalarında yeşil kart ile işsizlik oranları, kişi başına reel milli gelir ve suç oranları arasındaki ilişkiyi incelemişler. İşsizlik ve suç oranı ile yeşil kartlı sayısı arasında pozitif ve doğrusal bir ilişki bulmuşlar, fakat kişi başına reel milli gelir ile yeşil kartlı kişi sayısı arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşamamışlardır (Kaya ve Bozkurt, 2011).

Suç ve işsizlik arasındaki ilişkiye dair toplumda ikisi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu yani işsizlik oranlarındaki artışın suç oranlarında da bir artışa neden olacağı kanaati yaygındır (Dolu, 2011,336). Bu kanaate göre, işsizliğin arttığı zamanlarda veya durumlarda suç oranı artacak; aksi durumda ise azalacaktır (Pedulla ve Newman, 2011). İşsizlik ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik çalışmalar bulunmaktadır. Hooghe, Vanhoutte, Hardyns ve Bircan (2011)'ın, Belçika'nın 589 bölgesi ve 2001-2006 dönemine ait veriler ile yaptıkları çalışmada, işsizliğin suç üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğunu ayriyeten işsizliğin suç üzerinde, gelir düzeyinin suç üzerindeki etkisinden daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmadan çıkan diğer bir sonuç ise işsizliğin mala karşı işlenen suçlar ile şiddet suçları için güçlü bir belirleyici olduğu sonucudur (Hooghe vd., 2011). Saridakis ve Spengler (2009), Yunanistan'ın 1991-1998 dönemine ait bölgesel veri setleri ile panel veri analizi yaptıkları çalışmada Genelleştirilmiş Momentler tahmin yöntemi kullanarak; işsizlik, yakalanma olasılığı ve suç ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada, işsizliğin haneye tecavüz, oto hırsızlığı, gasp, adam öldürme, saldırı ve tecavüz gibi suç türleri üzerindeki etkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre işsizliğin, malvarlığına karşı işlenen suçlar (haneye tecavüz, oto hırsızlığı ve gasp) üzerindeki etkisinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. İşsizlikteki %1 artışın haneye tecavüzü %0,45, oto hırsızlığını %0,26, gaspı ise %0,87 arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Şiddet suçlarından adam öldürme ve saldırı suçları üzerinde ise işsizliğin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Çalışmada ayrıca, işsizlik ile tecavüz suçları arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş, işsizlikteki %1 artış karşısında tecavüz suçunda %0,32 azalış yaşanmıştır (Saridakis ve Spengler, 2009).

Ülkeler bazında yapılan çalışmalarda ise Ayhan ve Bursa (2019) tarafından 1993-2016 dönemi verilerini kullanarak 28 Avrupa Birliği üyesi ülke üzerine yapılan panel veri analizi sonucunda, işsizlik ve suç arasında uzun dönemli pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışmaya göre işsizlik oranındaki 1 birimlik artışın suç oranlarını 1,53 birim artırmaktadır. Benzer şekilde Carmichael ve Ward (2001) 1989-1996 dönemi için 42 ülkeden gelen panel verileri, yarı logaritmik formda ve sabit etki modeli altında incelemiş ve işsizlik ile toplam suç oranı, soygun, dolandırıcılık

ve sahtecilik suçları arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Türkiye’de ise Yamak ve Topbaş (2005), işsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Türkiye İş Kurumu’ndan elde edilen 1995-2002 yıllarına ait 67 il için oluşturulan veri seti kullanılarak nedensellik analizi yapmışlardır ve işsizlik oranından suça anlamlı bir nedensellik olduğunu tespit etmişlerdir. Suçtan elde edilecek potansiyel kazancın artmasının mala karşı işlenen suçların artışına neden olacağı çalışmanın diğer bir sonucudur (Yamak ve Topbaş, 2005).

Carmichael ve Ward (2000), İngiltere ve Galler için yaptıkları çalışmada 1985 – 1995 dönemi için işsizlik ve suç oranı arasındaki ilişkiyi yaş ve cinsiyet değişkenine göre incelemişler, yaştan bağımsız olarak mala karşı işlenen suçlar ile erkek işsizliği ve genç işsizliği arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Türkiye’de ise Özer ve Topal (2017) genç işsizliğinin suç, göç, intihar ve boşanma üzerindeki etkisini incelemişler ve genç işsizliğin suç, göç, intihar ve boşanmalar üzerinde pozitif yönde etkili olduğuna yönelik sonuçlara ulaşmışlardır.

Literatürde suç oranlarının belirleyicileri arasında nüfus yoğunluğu da sık kullanılan değişkenler arasındadır. Kassem, Ali ve Audi (2019)’nin Pakistan için yaptığı çalışmada nüfus yoğunluğunun suç oranı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu, Nijerya için Kilishi vd. (2014) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise nüfus yoğunluğunun suç üzerinde anlamlı ve pozitif etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ülkeler bazında yapılan Kızılgöl ve Selim (2017)’in çalışmasında ise nüfus yoğunluğu ile suç oranı arasında pozitif bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Hooghe vd. (2011) Belçika’da kentsel alanlarda ve turizm alanlarında suç oranlarının çok daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Türkiye’de suç oranları ile kentleşme ve nüfus yoğunluğu arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar mevcuttur. Karasu (2008), Türkiye’deki kentleşme dinamiklerinin suç üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla, 2000-2006 dönemine ait 30 farklı ilin verilerini kullanmıştır. Bunun yanında bir diğer çalışmada ise Yıldız Öcal ve Yıldırım (2010)’ın Kayseri’nin merkezinde on bir suç türünde meydana gelen suç sayıları ile nüfus arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Her iki çalışmada da nüfus yoğunluğu ile suç arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. Genel olarak yapılan çalışmalardan çıkan sonuç, nüfus yoğunluğunun artışı suç oranlarını artırıcı bir etkiye sahiptir.

Eğitimin suç üzerindeki etkisini inceleyen bazı çalışmalarda genel olarak ulaşılan sonuç kişilerin eğitim seviyelerindeki yükselmenin beşerî sermayesini artırdığı ve böylece bu kişilerin yasal yollardan gelirlerini artırdığını ve illegal faaliyetlere yönelmenin fırsat maliyetini yükselttiğini göstermektedir. Çalışmalardan genel olarak çıkan sonuç suçluların eğitim durumunun düşük olduğudur (Aytaç vd. 2007). Buonanno ve Leonida (2006) İtalya için yaptıkları çalışmada eğitim ile suç oranı arasında ters yönlü bir ilişki bulmuşlardır.

Suç ve göç arasında yapılan çalışmaları incelendiğinde Becker (1968)'e göre daha düşük dış seçeneklere sahip kişiler daha fazla suç işlemekte olup buradan çıkan sonuca göre ise göçmenlerin yerli halka göre farklı suç işleme eğilimleri olabilmektedir. Borjas (1998) bunun nedeni olarak göçmenlerin yerli halktan farklı işgücü piyasası fırsatlarına, farklı mahkûmiyet olasılıkları ve farklı mahkûmiyet maliyetleri ile karşı karşıya olmasını öngörmüştür. Ayriyeten Butcher ve Piehl (2007), göçmenler ceza alırsa bunun göçmenler için sınır dışı edilme riskini de içerdiğini ve bu riskin suç faaliyetleri için güçlü bir caydırıcı olabileceğini ifade etmiştir. Başka bir bakış açısında ise göç yayılma etkisi aracılığıyla yerli halkın göçmen girişlerine tepkisinin bir sonucu olarak suçu etkileyebilir. Borjas vd. (2010), özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan siyahi erkeklerin, göçmenlerle işgücü piyasası rekabeti karşısında suç faaliyetlerini artırdıklarını göstermektedir.

Bianchi, Buonanno ve Pinotti (2012), suç ve göç arasındaki ilişkiyi belirlemek için 1990'dan 2003'e kadar 95 İtalyan ilinin paneli verilerini kullanmışlar ve soygun suçu dışında suç ve göç arasındaki önemli bir ilişki bulamamışlardır. Piopiunik ve Ruhose (2017), Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Alman ataları olan 3 milyondan fazla insana vatandaşlık veren özel bir yasa uyarınca Almanya'ya gerçekleşen göç ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında 1997-2006 yılları arasında Alman şehirlerinde toplanan panel verilerini kullanmışlar ve suç ve göç arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Butcher ve Piehl (1998), mülteci göçü ve suç arasındaki ilişkiyi incelemek için 1981-1986 ve 1986-1990 yılları arasında çeşitli ABD şehirlerinin panel verilerinde sabit etki tahmincisi kullanmış, daha yüksek göç oranlarına sahip şehirlerin daha yüksek suç oranlarına

sahip olma eğiliminde olmasına rağmen, suç ve göç arasında önemli bir ilişki olmadığı sonucuna varmışlardır. Bell, Fasani ve Machin (2013), çalışmasında mülteciler ve suç arasındaki ampirik bağlantıyı test etmek için Birleşik Krallığa 1990-2000 ve 2004 yıllarında Avrupa Birliği'ne yeni üye olan ülkelere gelen iki göç dalgasını araştırmış, ilk dalganın mülkiyet suçlarında bir artışa yol açtığını her iki dalganın da şiddet suçları ile ilişkisi olmadığını bulmuşlardır.

Yukarıda özetlenen suç ekonomisiyle ilgili yapılmış çalışmalarda, suçu etkileyen temel ekonomik ve sosyal faktörler işsizlik, göç, gelir dağılımı eşitsizliği, yoksulluk, nüfus yoğunluğu vb. değişkenler olarak sıralanabilir. Bu değişkenlerin suç üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmaların birçoğunda, işsizlik, yoksulluk, nüfus yoğunluğu ve gelir dağılımı eşitsizliğindeki artışın suçu pozitif yönde etkilediği, özellikle işsizliğin mala karşı işlenen suçlarda belirleyici sebeplerden olduğu, işsizlikte görülen artışın suç oranını artırdığı şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. İşsizlik ve suç ilişkisi ile ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak işsizlik konusu bir bütün olarak ele alınmış olup eğitim durumuna göre işsizliğin alt türlerini içeren çalışma sayısı oldukça azdır.

Mülteci göçü konusunda ise kısıtlı olan literatüre baktığımızda bazı çalışmalarda göçmenlerin suç faaliyetlerine katılma olasılığının yerli halktan daha fazla olmadığı bazılarında göçün suçu artırdığı veya önemli bir ilişki olmadığı görülmektedir.

2011 yılında Suriye'de başlayan huzursuzluklar, iç savaşa dönüşmüş ve günümüze kadar bitmeyerek çok ciddi sonuçları olan insanlık krizlerinden biri haline gelmiştir. Bu krizin yakından mağdurları Türkiye olmak üzere Suriye'ye komşu ülkeler olmuştur. Suriye'den Türkiye'ye ilk göç hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik bir grupla gerçekleşmiş, takip eden yıllarda artarak devam etmiştir. (Erdoğan, 2017b,2).

Bu tezde amaç 2011 yılında Suriye iç savaşı ile başlayan süreçte Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen yoğun sığınmacı göçünün ve çeşitli işsizlik türlerinin, toplam suçlar, mali suçlar, şiddet suçları, uyuşturucu ve hırsızlık suçlarını nasıl ve ne yönde etkilediğidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İŞSİZLİK VE SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu bölümde Üçüncü bölümünde suç ve işsizlik arasındaki bağa ilişkin olarak çeşitli suç türleri ile çeşitli işsizlik türleri arasında Türkiye’de İBBS2 bölge düzeyinde veriler kullanılarak işsizliğin suç oranı üzerindeki etkisinin boyutu ve yönü araştırılmıştır.

3.1 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki Veriler

Bu tez çalışmasında tahmin edilecek modeldeki bağımlı değişken suçun işlendiği il ve suç türüne göre ceza infaz kurumuna giren 100.000 kişi başına hükümlülerin sayısı olup bu suç türleri toplam suçlar, mali suçlar (mala karşı işlenen suçlar) (dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, rüşvet, icra-iflas kanununa muhalefet, mala zarar, çek kanununa muhalefet ve kaçakçılık), şiddet suçları (kişiyeye yönelik suçlar) (öldürme, yaralama, cinsel suçlar, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, hakaret, tehdit, yağma, kötü muamele), ve hırsızlık suçlarıdır.

Tablo 1: İBBS2 Bölgeler

TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB1	Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt
TR10	İstanbul
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
TR22	Balıkesir, Çanakkale
TR31	İzmir
TR32	Aydın, Denizli, Muğla
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR51	Ankara
TR52	Konya, Karaman
TR61	Antalya, Isparta, Burdur
TR62	Adana, Mersin
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane

Kaynak: TÜİK

Bağımsız değişken olarak kullanılan, işsizlik verileri ile ilgili olarak ise 2008 yılından 2019 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye'deki 26 tane farklı bölge bazında Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) elde edilen toplam işsizlik, erkek işsizliği, genç işsizlik, genç erkek işsizliği ve çeşitli öğrenim durumlarına göre işsizlik türleri alınmıştır.

Analizlerde kontrol değişkenleri olarak kullanılan ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına GSYİH (USD), nüfus yoğunluğu, ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, GİNİ katsayısı ve ilin aldığı göç sayısı verileri de 26 bölge bazında TÜİK'ten elde edilmiştir. Dikkate alınan 26 farklı bölge Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	Toplam			Erkek		
Değişkenler	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma
İşsizlik Oranı (%)	312	10,41	4,49	312	9,76	4,52
Genç İşsizlik Oranı (%)	312	19,48	6,07	312	18,17	6,25
Okul Bitirmeyen İşsizlik Oranı (%)	308	6,35	5,76	302	11,44	8,49
İlköğretim Mezunu İşsizlik Oranı (%)	312	9,97	5,17	312	10,05	5,12
Orta Öğretim Mezunu İşsizlik Oranı (%)	312	12,58	4,44	312	9,88	3,98
Yüksek Öğretim Mezunu İşsizlik Oranı (%)	312	11,34	3,92	312	8,09	3,39
Genç Oranı	312	16,91	2,26	312	17,30	2,34
Okul Bitirmeyen Oranı	312	0,13	0,08	312	0,06	0,04
İlköğretim Mezunu Oranı	312	0,53	0,05	312	0,54	0,04
Ortaöğretim Mezunu Oranı	312	0,21	0,03	312	0,25	0,03
Yükseköğretim Mezunu Oranı	312	0,12	0,04	312	0,14	0,04
Toplam Suçlar (100.00 Kişi Başına)	312	267,90	126,94	312	517,03	243,98
Mali Suçlar (100.00 Kişi Başına)	312	64,32	29,98	312	123,47	56,63
Şiddet Suçları (100.00 Kişi Başına)	312	82,61	49,46	312	161,37	96,67
Hırsızlık Suçları (100.00 Kişi Başına)	312	36,54	26,06	312	68,78	49,19
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	312	3,84	0,97	-	-	-
Nüfus Yoğunluğu(km ²)	312	199,09	511,65	-	-	-
Kişi Başı Gelir (USD)	312	8875,01	3505,82	-	-	-
Aldığı Göç	312	90991,43	75052,18	-	-	-
Gini Katsayısı	312	0,6	0,02	-	-	-

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Veri seti 312 gözlemden oluşmaktadır. İşsizlik oranları, suç oranları ve mezun olunan eğitim düzeyi verileri toplam nüfus için ve erkekler için ayrı ayrı verilmiştir. Toplam işsizlik oranının ortalaması %10,41, genç işsizlik oranının ortalaması %19,48, erkek işsizlik oranının ortalaması %9,76’dır. Ortalama olarak 100.000 kişi başına işlenen suç sayıları ise toplam suçlar 267,90, mali suçlar 64,32, şiddet suçları 82,61, hırsızlık suçları 36,54’tür. Kontrol değişkenler olan, ortalama hane halkı büyüklüğü 3,84, kişi başı gelir (USD) 8875,01, ortalama ilköğretim mezunu oranı %53, ortalama ortaöğretim mezunu oranı %21, ortalama yükseköğretim mezunu oranı %12, GINI katsayısı ortalaması 0,36, ilin aldığı göç sayısı ortalaması 90991,43 ve ortalama nüfus yoğunluğu ise km^2 ’ye 199.09 kişidir. Erkeklerde ise işsizlik oranı %9,76 olup bu oran genç erkeklerde %18.17’dir. Ortalamalar baktığımızda tüm suç türlerinde erkekler arasında işlenen suç sayısı daha fazladır.

3.2 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki ile İlgili Hipotezler

Toplam işsizlik, genç işsizlik, genç erkek işsizliği, erkek işsizliği ve eğitim durumlarına göre işsizlik ile suç türleri arasındaki ilişkinin sabit etkiler modeli ve rassal etkiler modeli ile araştırıldığı bu çalışmanın temel amacı suç ekonomisi literatüründe suç olarak kabul gören eylemlerin çeşitli işsizlik türleri ve düzeyleri ile olan ilişkilerinin araştırılmasıdır. Bu çerçevede araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

H1A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır.

H1aA: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, mali suçlar, artmaktadır.

H1bA: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, şiddet suçları artmaktadır.

H1cA: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, hırsızlık suçları artmaktadır.

H2A: Türkiye’de genç işsizliği arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır

H2aA: Türkiye’de genç işsizlik arttıkça, mali suçlar artmaktadır.

H2bA: Türkiye’de genç işsizlik arttıkça, şiddet suçları artmaktadır.

H2cA: Türkiye’de genç işsizlik arttıkça, hırsızlık suçları artmaktadır.

H3A: Türkiye’de genç erkek işsizliği arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır

H3aA: Türkiye’de genç erkek işsizliği arttıkça, mali suçlar artmaktadır.

H3bA: Türkiye’de genç erkek işsizliği arttıkça, şiddet suçları artmaktadır.

H3cA: Türkiye’de genç erkek işsizliği arttıkça, hırsızlık suçları artmaktadır.

H4A: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır

H4aA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, mali suçlar artmaktadır.

H4bA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, şiddet suçları artmaktadır.

H4cA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, hırsızlık suçları artmaktadır.

3.3 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkinin Tahmini İçin Kullanılan Ekonometrik Modeller

Tezin bu kısmında literatür özetinde de belirtildiği gibi Türkiye genelinde çeşitli işsizlik türleri ile, toplam suçlar, mali suçlar, şiddet suçları ve hırsızlık suçları arasındaki ilişki test edilecektir. İşsizliğin yüksek olduğu bölgelerde, suçun maliyetinin göreceli olarak düşük olması, bundan dolayı ise suç oranları ile arasında pozitif bir ilişkinin bulunması beklenmekte, buna karşılık, gelirin yüksek olduğu bölgelerde ise yasal işlerin getirisinin yüksekliğinden dolayı bunun suç işleme olasılığını azaltması beklenmektedir. Öte yandan her bölgedeki sosyoekonomik koşulların suçlar üzerine etkisini gösterebilmek için, yine bölge düzeyinde, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başı gelir (USD), nüfus yoğunluğu, ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, genç erkek oranı, GİNİ katsayısı, kişi başına GSYİH ve ilin aldığı göç sayısı kullanılmıştır.

Tek ve çift yönlü sabit etkiler ile rassal etkiler modeli, dinamik panel veri modelleri, genelleştirilmiş en küçük kareler gibi birçok yöntem yatay kesit ve zaman serisi birleşimini içeren veri setlerinin kullanıldığı panel regresyon modelleri arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, bahsedilen modellerden sabit etkiler ve rassal

etkiler modeli kullanılacaktır. Ekonometrik analiz sonucunda, suç ekonomisi literatüründe ve kamuoyunda genel kabul görmüş bilgilere göre suç ile ilişkisi olduğu öne sürülen işsizliğin, bahsi geçen suç türleri ile arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı, eğer ilişki bulunmuş ise bu ilişkinin hangi yönde olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır.

Panel veri analizlerinde statik modeller olarak, sabit etkiler ve tesadüfi etkiler tahmincileri yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında yatay kesit birimleri homojen olduklarında havuzlanmış panel veri analizi kullanılmaktadır. Eğer panel birimine veya zamana özgü sabit etkilerin var ise model sabit etkiler tahmincisi kullanılırken, bu etkilerin tesadüfi (rassal) etki olduğu durumda birime veya zaman özgü etkiler hata teriminin bileşeni olarak modele dahil edilmekte ve rassal etkiler tahmincisi kullanılmaktadır (Baltagi, 2010).

Açıklayıcı değişkenler arasında bağımlı ve/veya bağımsız değişkenlerin gecikmeli değerlerinin olmadığı panel veri modelleri statik modeller olarak adlandırılmaktadır. Statik panel veri modelleri olarak sabit etkiler ve tesadüfi (rassal) etkiler modellerini anlamak için genel bir panel veri modelini şöyle ifade edebiliriz:

$$y_{it} = \alpha + \sum_{k=1}^K \beta_k X_{kit} + \mu_i + u_{it} \quad i = 1, \dots, N \quad t = 1, \dots, T \quad (3.1)$$

Denklem 3.1’de i biriminin t zamanındaki bağımlı değişken değerini ifade etmektedir. X_{kit} ise i biriminin t zamanındaki k bağımsız değişkenini ifade etmektedir. Dikkat edilirse bu modelde hem y hem de X değerleri hem zaman hem de birim bazında değişim göstermektedir. $(\mu_i + u_{it})$ gözlenemeyen etkileri ifade etmektedir. Bu gözlenemeyen etkileri iki kısma ayırabiliriz: μ_i , i birimine özgü gözlenemeyen etkiyi ifade ederken, u_{it} geriye kalan gözlenemeyen rassal hata terimini ifade etmektedir.

Denklem 3.1’de bulunan panel birimine özgü gözlenemeyen etkiyi ifade eden μ_i üzerine yapılan varsayımlar, bu denklemin çözümünde kullanılan sabit etkiler veya rassal etkiler modelini belirlemektedir. Panel birimine özgü gözlenemeyen etki, μ_i , tahmin edilmesi gereken sabit parametreler olarak kabul edildiği durumda sabit etkiler modeli geçerli olmaktadır. Diğer yandan panel birimine özgü gözlenemeyen etki, μ_i , bağımsız ve özdeş dağılıma sahip rassal (tesadüfi) bir değişken olarak

varsayılması durumunda rassal(tesadüfi) etkiler modeli geçerli olmaktadır (Baltagi, 2010)

Baltagi (2010) sabit etkiler modelinin ülkeler, bölgeler, belirli sayıda şirketler vb gibi görece az sayıda panel birimden elde edilen veri setleri için uygun olduğunu belirtmektedir. Diğer yandan hane halkı araştırmalarında olduğu gibi panel birimi çok büyük kitlelerden rastgele çekilen büyük bir örneklemden oluştuğu durumlarda rassal etkiler modelini kullanmanın daha uygun olacağını ifade etmektedir.

Sabit etkiler modeli, panel veri analizinde çok kullanılan ve istatistiksel özellikleri açısından arzu edilen özelliklere sahip olan bir modeldir. Fakat tesadüfi etkiler modeli, sabit etkiler modeline göre daha etkin sonuçlar veriyorsa, tesadüfi etkiler modeli kullanılmalıdır. Bundan dolayı bu iki model arasında daha etkin olanı tespit etmek gerekebilir. Literatürde, bu etkinlik k serbestlik dereceli $\chi^2 (Ki - Kare)$ dağılımına uyan Hausman testi ile belirlenmektedir. Bu test sonucuna göre tesadüfi etkiler ile sabit etkiler modelinden elde edilen katsayıların aynı olduğunu gösteren boş hipotezin reddedilmemesi, tesadüfi etkiler modelinin daha etkin sonuçlar verdiğini göstermektedir ve rassal etkiler modeli tercih edilebilir (Baltagi, 2010).

Bütün bu anlatılanlardan sonra, bu çalışmada kullanılan ekonometrik modeli genel olarak şu şekilde ifade edebiliriz:

$$\log(SucSayi_{it}) = \beta_0 + \beta_1 \log(işsizlik_{it}) + \mathbf{X}_{it} \boldsymbol{\gamma} + \mu_i + u_{it} \quad (3.2)$$

Denklem 3.2’de i bölgeyi, t ise yılı ifade etmektedir. Bağımlı değişken, $\log(SucSayi_{it})$, t yılında i bölgesinde işlenen 100.000 kişi başına hapse giren hükümlü sayısının logaritmasını ifade etmektedir. Analizlerde toplam olarak hükümlü sayısı kullanılmasının yanında, mali suçlar, şiddet suçları ve hırsızlık suçlarından hükümlü sayıları ayrı ayrı bağımlı değişken olarak da kullanılmaktadır. $\log(işsizlik_{it})$ Analizlerdeki ilgi odağı olan bağımsız değişken olarak t yılında i bölgesindeki işsizlik oranının logaritmasını ifade etmektedir. Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda işsizlik analizlerde bağımsız değişken olarak ayrı ayrı regresyonlarla genel işsizlik oranı, erkek işsizlik oranı, genç işsizlik oranı, genç erkek işsizlik oranı, bir okuldan mezun olmayanlar için işsizlik oranı, ilk öğretim

işsizlik oranı, ortaöğretim işsizlik oranı ve yüksek öğretim işsizlik oranı şeklinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın konusu olan β_1 katsayı tahmini olacaktır. Hem işsizlik hem de suç oranı logaritmik olarak kullanıldığı için β_1 tahmini işsizlik oranındaki yüzde 1 değişim karşısında suç oranlarının nasıl değişeceğini gösterir.

Denklem 3.2’de X_{it} ise tahminlerde bölgesel farklılıkları göz önüne alabilmek için kullanılan kontrol değişkenleri ifade etmektedir. Kullanılan kontrol değişkenler, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına GSYİH (USD), ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, genç erkek oranı, GİNİ katsayısı ve bölgenin aldığı göç sayısıdır. γ ise kontrol değişkenlere ait katsayılardan oluşan vektördür.

Denklem 3.2’de $(\mu_i + u_{it})$ bütünleşik hata terimlerini ifade etmekte ve gözlenemeyen etkileri göstermektedir. Bütünleşik hata terimlerinin bileşenleri olan μ_i , i bölgesine özgü gözlenemeyen etkiyi ifade ederken, u_{it} geriye kalan gözlenemeyen rassal hata terimini ifade etmektedir. Burada bölgeye has gözlenemeyen etkiler μ_i hakkındaki varsayım sabit etkiler modeli veya rassal etkiler modeli kullanma kararını belirleyecektir. Eğer μ_i ’nin i bölgesinin zamanla değişmeyen sabit etkilerini gösterdiği düşünülürse sabit etkiler modeli uygun olacaktır. Diğer yandan bölgesel etki ile açıklayıcı değişkenler arasında ilişki olmaması halinde, μ_i ’nin tesadüfi bölgesel etkiler olduğu düşünülürse rassal etkiler modeli uygun olacaktır.

Bu tezde yapılacak olan aşağıdaki ampirik analizlerde hem sabit etkiler (SE) hem de rassal etkiler (RE) modellerinden elde edilen sonuçlar sunulacaktır. Ayrıca bu iki model için Hausman testi uygulanarak tercih edilen sonuçlar belirlenmeye çalışılacaktır.

3.4 İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizi

Analizlere geçilmeden önce modelde kullanılan değişkenlerin durağan olup olmadığının tespit edilmesi amacı ile birinci nesil panel birim kök testlerinden Levin-Lin-Chu birim kök testi kullanılmak istenmiş fakat, Levin-Lin-Chu testi, panel sayısının zaman periyoduna oranının asimptotik olarak sıfır olma eğiliminde olmasını gerektirdiğinden, çok sayıda panele ve nispeten az zaman periyoduna sahip

veri kümeleri için pek uygun olmadığı düşünülmüştür. Bundan dolayı, tezde 26 bölge 12 yıl olduğundan veri kümemizin birim kök içerip içermediğini test etmek için, zaman periyotlarının sayısı sabitken panel sayısının sonsuz olma eğiliminde olduğunu varsayan Harris–Tzavalis testini kullanılmakta ve bazı değişkenler için test sonuçları Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Birim Kök Testi Sonuçları

Harris–Tzavalis Testi		
	Trendli	Trendsiz
log (Toplam Suç)	0,2311***	0,9218
log (Mali Suçlar)	0,2904***	0,6862**
log (Şiddet Suçları)	0,4879	0,8907
log (Hırsızlık)	0,5160	0,9245
log (İşsizlik Oranı)	0,5549	0,5906***

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. *** %1 düzeyinde anlamlı, ** %5 düzeyinde anlamlı, * %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 3’teki sonuçlar bütün değişkenlerin trendli modelde durağan olduklarını bir başka deyişle birim kök içermediklerini göstermektedir. Yapılan bu analizin ardından trendli birim kök sonuçlarının daha tutarlı olduğuna karar verilmiş ve modelde kullanılan bütün değişkenlerin durağan oldukları yani birim kök içermedikleri kabul edilmiştir.

Panel veri tahminlerinde doğru modeli seçebilmek son derece önemli olup sabit etkiler modeli ile rassal etkiler modeli arasında seçim yapabilmek için Hausman test istatistiğinden yararlanılmıştır. Tablo 4’te hem sabit etkiler modeli hem de rassal etkiler modeli tahmin sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4’te, toplam işsizlik oranının suç türleri üzerine etkisine baktığımızda hem sabit etkiler hem de rassal etkiler modelinde sadece genel işsizlik oranının toplam suçlar üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Toplam işsizlik oranında %1’lik artış, toplam suçları sabit etkiler modeline göre %0,8 artırırken rassal etkiler modeline göre ise %0,10 artırmaktadır.

Kontrol değişkenlerimizden ise GİNİ katsayısı şiddet suçları hariç tüm suç türleri üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Ortalama hane halkı büyüklüğü ise tüm suç türleri üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Nüfus yoğunluğu, hırsızlık suçu üzerinde negatif yönde etkili olmakla beraber etkisi oldukça küçüktür.

Orta öğretim mezunu oranının ise toplam suçlar ve mali suçlar üzerinde negatif yönlü bir etkisi bulunmaktadır.

Tablo 4: İşsizlik Oranının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Değişkenler	Toplam Suç (SE)	Toplam Suç (RE)	Mali Suçlar (SE)	Mali Suçlar (RE)	Şiddet Suçları (SE)	Şiddet Suçları (RE)	Hırsızlık (SE)	Hırsızlık (RE)
İşsizlik oranı	0,083** (0,036)	0,100*** (0,038)	-0,030 (0,141)	0,104 (0,120)	-0,014 (0,047)	-0,022 (0,047)	0,033 (0,052)	0,059 (0,045)
İlköğretim Mezunu Oranı	-0,209 (0,727)	0,139 (0,640)	-1,151 (1,758)	1,445 (1,250)	0,647 (0,755)	0,544 (0,720)	-0,847 (1,143)	0,159 (1,053)
Ortaöğretim Mezunu Oranı	-2,993 (2,331)	-3,393** (1,446)	-8,065* (3,946)	-7,789*** (1,602)	0,562 (1,811)	-0,370 (1,528)	0,441 (2,173)	3,079 (2,078)
Yükseköğretim Mezunu Oranı	-0,123 (3,394)	-0,760 (2,320)	2,038 (7,765)	2,280 (3,336)	-0,502 (3,107)	0,045 (2,165)	-7,234 (4,273)	-3,325 (2,368)
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	-0,332*** (0,096)	-0,257*** (0,079)	-1,154*** (0,361)	-0,665*** (0,151)	-0,115* (0,064)	-0,183*** (0,052)	-0,244** (0,112)	-0,138 (0,111)
Nüfus Yoğunluğu (km ²)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	0,000** (0,000)	0,000 (0,000)	-0,001*** (0,000)	-0,000 (0,000)
Aldığı Göç	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000** (0,000)	0,000 (0,000)	0,000 (0,000)
Genç Oranı	-0,022 (0,025)	-0,003 (0,018)	-0,006 (0,042)	0,055 (0,034)	-0,006 (0,019)	-0,026 (0,017)	-0,015 (0,036)	-0,018 (0,023)
Gini Katsayısı	1,092** (0,474)	1,131*** (0,416)	2,081** (0,953)	2,015** (0,957)	0,381 (0,583)	0,954 (0,587)	1,445** (0,616)	1,308** (0,563)
Log Kişi Başına GSYİH	0,325 (0,239)	0,254 (0,184)	-0,201 (0,604)	0,094 (0,251)	-0,046 (0,209)	0,028 (0,181)	-0,257 (0,431)	0,108 (0,349)
Gözlem	312	312	312	312	312	312	312	312
R ²	0,956		0,542		0,980		0,980	
Nuts2 Sayısı	26	26	26	26	26	26	26	26
Bölge SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE-F-test	81,84		37,29		98,61		147,9	
Prob>F	0		0		0		0	
Hausman- test		11,14		43,46***		14,30		38,87***

Not: Her sütun ayrı bir regresyona karşılık gelmekte olup parantez içindekiler dayanaklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Tablonun son satırında her bir suç türü için elde edilen sabit etkiler ve rassal etkiler modelleri için uygulanan Hausman test sonuçlarını vermektedir. Genel işsizlik oranının yalnızca toplam suç oranı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu için ilk iki sütunda gösterilen sabit etkiler ve rassal etkiler arasındaki Hausman test sonucuna göre rassal etkiler modeli tercih edilen bir model değildir. Bunun için burada sabit etkiler modeli tercih edilmektedir.

Tablo 5: Erkek İşsizlik Oranının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Değişkenler	Toplam Suç (SE)	Toplam Suç (RE)	Mali Suçlar (SE)	Mali Suçlar (RE)	Şiddet Suçları (SE)	Şiddet Suçları (RE)	Hırsızlık (SE)	Hırsızlık (RE)
Erkek İşsizlik oranı	0,104***	0,121***	-0,018	0,101	0,013	0,006	0,057	0,084**
	(0,030)	(0,035)	(0,131)	(0,127)	(0,052)	(0,051)	(0,045)	(0,040)
İlköğretim Mezunları Oranı (Erkek)	-0,609	-0,420	-1,963	0,501	0,629	0,073	-0,509	0,098
	(0,762)	(0,657)	(2,200)	(1,357)	(0,782)	(0,792)	(1,132)	(1,144)
Ortaöğretim Mezunları Oranı (Erkek)	-3,314	-3,901***	-10,202**	-8,129***	0,731	-0,627	1,160	1,538
	(2,543)	(1,493)	(3,787)	(1,977)	(1,934)	(1,503)	(3,083)	(2,490)
Yükseköğretim Mezunları Oranı (Erkek)	-1,923	-2,093	-3,227	0,044	-1,745	-1,846	-3,213	-2,276
	(3,030)	(1,931)	(6,542)	(2,514)	(2,774)	(1,896)	(4,002)	(2,034)
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	-0,304***	-0,262***	-1,053***	-0,658***	-0,132**	-0,226***	-0,259**	-0,173*
	(0,089)	(0,066)	(0,342)	(0,117)	(0,059)	(0,044)	(0,108)	(0,099)
Nüfus Yoğunluğu (km ²)	-0,000	-0,000	0,000	-0,000	0,000**	-0,000	-0,001***	-0,000**
	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)
Aldığı Göç	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000	-0,000**	-0,000	0,000
	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)	(0,000)
Genç Erkek Oranı	-0,003	0,003	0,022	0,046**	-0,002	-0,016	-0,006	-0,009
	(0,015)	(0,013)	(0,021)	(0,022)	(0,013)	(0,013)	(0,022)	(0,018)
Gini Katsayısı	1,102**	1,256***	2,140**	2,045**	0,364	1,125*	1,561**	1,274**
	(0,508)	(0,420)	(1,024)	(0,851)	(0,589)	(0,604)	(0,617)	(0,603)
Log Kişi Başına GSYİH	0,263	0,333**	-0,398	0,195	-0,061	0,113	-0,173	0,199
	(0,252)	(0,161)	(0,624)	(0,251)	(0,216)	(0,160)	(0,460)	(0,369)
Gözlem	312	312	312	312	312	312	312	312
R ²	0,956		0,543		0,980		0,979	
Nuts2 Sayısı	26	26	26	26	26	26	26	26
Bölge SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE-F-test	85,59		35,20		90,85		166,3	
Prob>F	0		0		0		0	
Hausman- test		8,78		38,93***		20,64**		41,97***

Not: : Her sütun ayrı bir regresyona karşılık gelmekte olup parantez içindekiler dayanıklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Suç istatistiklerine bakıldığı zaman hükümlülerin çok düşük bir oranını kadınlar oluşturmaktadır. Bu durumda erkelerin ve kadınların suç işleme davranışlarının farklı olduğu göz önünde bulundurulursa hem kadınları hem de erkekleri içeren genel işsizlik oranını kullanmak doğru olmayabilir.

Bu bağlamda, Tablo 5’te, erkek işsizlik oranının, suç türleri üzerine etkisine bakıldığında rassal etkiler modelinde sadece toplam suçlar ve hırsızlık suçu üzerinde, sabit etkiler modelinde ise toplam suçlar üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Erkek işsizlik oranında %1’lik artış, toplam suçları sabit etkiler modelinde %0,10 artırmakta, rassal etkiler modelinde toplam suçları %0,12, hırsızlık suçunu ise %0,08 artırmaktadır.

Kontrol değişkenlerinden ise GİNİ katsayısı tüm suç türleri ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Ortalama hane halkı büyüklüğü ise tüm suç türleri üzerinde negatif yönde bir etkiye sahip ve anlamlıdır. Nüfus yoğunluğu, hırsızlık suçu üzerinde negatif yönde etkili olmakla beraber etkisi küçüktür. Orta öğretim mezunu oranı ise toplam suçlar ve mali suçlar üzerinde negatif yönlü bir etkisi bulunmaktadır. Genç erkek oranı mali suçlar ile kişi başına gelir ise toplam suçlar ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

İşsizlik oranını, genel ve erkek işsizlik oranı olarak alarak Tablo 4 ve Tablo 5’te ayrı ayrı analiz edildi. Ancak hem genel işsizlik oranı hem de erkek işsizlik oranı, bireylerin işgücü piyasasındaki fırsatları hakkında çok genel bir tablo çizmektedir. Bunun yanında, yaşa göre ve eğitim seviyesine göre işsizlik oranlarını kullanmak işsizliğin suç türleri üzerindeki etkisini daha net görmemize yardımcı olabilir. TÜİK’ten elde edilen bu alt grup işsizlik oranları kullanılarak analizler her bir işsizlik türü için tekrar yapıldı ve analiz sonuçları Tablo 6 ve Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6’da her bir alt gruba ait işsizlik oranlarının suç türleri üzerine etkileri verilmiştir. Tablo 6’da ayrı ayrı sabit etkiler ve rassal etkiler modelleri ile elde edilen alt grupların işsizlik oranı katsayı tahminleri verilmektedir. Yani Tablo 6’da gösterilen katsayı tahminlerinin her biri ayrı regresyonlar ile elde edilmiştir. Her bir regresyonda yukarıdaki tahminlerde kullanılan kontrol değişkenler kullanılmıştır

ancak Tablo 6’da kontrol değişkenlerin katsayı tahminleri verilmemektedir. Kontrol değişkenlerinin yanısıra yıl sabit etkileri de regresyonlarda dahil edilmiştir. Değişen varyansa dayanıklı (robust) standart hatalar parantez içinde gösterilmiştir.

Tablo 6’daki katsayı tahminleri incelendiğinde, her iki modelde de işsizlik oranı toplam suçlar üzerinde anlamlı olup işsizlik oranında %1’lik artış toplam suçları %0,08 ve %0,10 artırmaktadır. Genç işsizlik oranının, çeşitli suç türleri üzerine etkisine baktığımızda, her iki modelde de genç işsizlik oranı toplam suçlar üzerinde anlamlı olup genç işsizlik oranındaki %1’lik artış toplam suçları %0,07 artırmaktadır. Bir okul bitirmeyenlerin işsizlik oranı her iki modelde de hırsızlık suçu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. İlk öğretim ve ortaöğretim işsizlik oranı, her iki modelde de toplam suçlar üzerinde pozitif bir etkiye sahip olmakla beraber, yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranının hiçbir suç türü üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 6- Alt Grup İşsizlik Oranlarının Suç Oranı Üzerindeki Etkisi

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Değişkenler	Toplam Suç (SE)	Toplam Suç (RE)	Mali Suçlar (SE)	Mali Suçlar (RE)	Şiddet Suçları (SE)	Şiddet Suçları (RE)	Hırsızlık (SE)	Hırsızlık (RE)
İşsizlik Oranı	0,083**	0,100***	-0,030	0,104	-0,014	-0,022	0,033	0,059
	(0,036)	(0,038)	(0,141)	(0,120)	(0,047)	(0,047)	(0,052)	(0,045)
Genç İşsizlik Oranı	0,072*	0,075**	-0,041	0,033	-0,013	-0,014	0,010	0,016
	(0,037)	(0,037)	(0,129)	(0,116)	(0,044)	(0,047)	(0,057)	(0,051)
Okul Bitirmeyen İşsizlik Oranı	0,015	0,023	-0,034	0,003	-0,001	0,001	0,030**	0,040***
	(0,015)	(0,016)	(0,031)	(0,031)	(0,012)	(0,012)	(0,014)	(0,015)
İlköğretim Mezunu İşsizlik Oranı	0,080**	0,094**	-0,028	0,082	-0,002	-0,011	0,029	0,050
	(0,035)	(0,037)	(0,118)	(0,106)	(0,042)	(0,042)	(0,046)	(0,041)
Lise Mezunu İşsizlik Oranı	0,077**	0,084***	0,043	0,140	-0,002	-0,011	0,024	0,037
	(0,032)	(0,031)	(0,119)	(0,100)	(0,047)	(0,050)	(0,045)	(0,038)
Üniversite Mezunu İşsizlik Oranı	0,016	0,026	-0,007	0,058	-0,043	-0,048	-0,015	-0,001
	(0,026)	(0,025)	(0,089)	(0,075)	(0,030)	(0,030)	(0,030)	(0,025)
Gözlem	312	312	312	312	312	312	312	312
Nuts 2 sayısı	26	26	26	26	26	26	26	26
Bölge SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE	EVET		EVET		EVET		EVET	

Not: Her katsayı ayrı bir regresyon kullanılarak elde edilmiş olup kontrol değişkenleri, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına GSYİH (USD), nüfus yoğunluğu, ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, genç erkek oranı, GİNİ katsayısı, ve ilin aldığı göç sayısıdır. Parantez içindekiler dayanıklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Tablo 7’de ise sadece erkeklerin alt grupları için hesaplanan işsizlik

oranlarının erkeklerin işlediği suç türleri üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Genel işsizlik oranının erkeklerin işlediği suç türleri üzerine etkisine baktığımızda, genel işsizlik oranı erkeklerin işlediği toplam suçlar üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Genel işsizlik oranında %1’lik artış erkeklerin işlediği toplam suçları %0,08 ve %0,09 artırmaktadır.

Tablo 7- Erkekler için Alt Grup İşsizlik Oranlarının Erkek Suç Oranı Üzerindeki Etkisi

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Değişkenler	Toplam Suç (SE)	Toplam Suç (RE)	Mali Suçlar (SE)	Mali Suçlar (RE)	Şiddet Suçları (SE)	Şiddet Suçları (RE)	Hırsızlık (SE)	Hırsızlık (RE)
İşsizlik Oranı	0,087** (0,035)	0,098** (0,039)	-0,014 (0,128)	0,090 (0,113)	-0,004 (0,049)	-0,020 (0,046)	0,016 (0,047)	0,054 (0,046)
Erkek İşsizlik Oranı	0,106*** (0,031)	0,114*** (0,036)	-0,011 (0,130)	0,084 (0,124)	0,022 (0,055)	0,004 (0,050)	0,046 (0,045)	0,075* (0,042)
Genç Erkek İşsizlik Oranı	0,075* (0,037)	0,076* (0,041)	-0,043 (0,103)	0,013 (0,103)	0,013 (0,051)	0,001 (0,050)	-0,010 (0,057)	0,004 (0,055)
Okul Bitirmeyen Erkek İşsizlik Oranı	0,033* (0,018)	0,039** (0,018)	-0,019 (0,037)	0,003 (0,037)	0,012 (0,010)	0,011 (0,010)	0,031* (0,016)	0,043*** (0,014)
İlköğretim Mezunu Erkek İşsizlik Oranı	0,094*** (0,032)	0,100*** (0,036)	0,004 (0,113)	0,082 (0,110)	0,010 (0,049)	-0,004 (0,045)	0,030 (0,039)	0,055 (0,038)
Lise Mezunu Erkek İşsizlik Oranı	0,095** (0,035)	0,100*** (0,036)	0,048 (0,104)	0,129 (0,094)	0,067 (0,047)	0,047 (0,048)	0,026 (0,039)	0,054 (0,038)
Üniversite Mezunu Erkek İşsizlik Oranı	0,013 (0,020)	0,019 (0,019)	-0,043 (0,072)	0,007 (0,062)	-0,026 (0,030)	-0,038 (0,029)	-0,012 (0,023)	-0,001 (0,021)
Gözlem	312	312	312	312	312	312	312	312
Nuts 2 sayısı	26	26	26	26	26	26	26	26
Bölge SE	EVET		EVET		EVET		EVET	
Yıl SE	EVET		EVET		EVET		EVET	

Not: Her sütun ayrı bir regresyona karşılık gelmekte olup kontrol değişkenleri, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başı gelir (USD), nüfus yoğunluğu, ilköğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yükseköğretim mezunu oranı, genç oranı, genç erkek oranı, gini katsayısı, kişi başına GSYİH ve ilin aldığı göç sayısıdır. Parantez içindekiler dayanıklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Erkek işsizlik oranının, erkeklerin işlediği çeşitli suç türleri üzerine etkisine baktığımızda rassal etkiler modelinde sadece toplam suçlar ve hırsızlık suçu üzerinde, sabit etkiler modelinde ise toplam suçlar üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Erkek işsizlik oranında %1’lik artış, toplam suçları sabit etkiler modelinde %0,10 artırmakta, rassal etkiler modelinde ise toplam suçları %0,11 ve hırsızlık suçunu ise %0,07 artırmaktadır. Genç erkek işsizlik oranı sabit etkiler ve rassal etkiler modelinde toplam suçlar üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Okul bitirmeyen erkeklerin işsizlik oranı toplam suçlar ve hırsızlık suçları üzerinde her iki modelde de anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. İlköğretim ve ortaöğretim mezunu erkeklerin işsizlik oranı, her iki modelde de toplam suçlar üzerinde pozitif bir etkiye sahip olmakla beraber, yükseköğretim mezunu erkeklerin işsizlik oranının hiçbir suç türü üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Kontrol değişkenleri ve yıl sabit etkileri de regresyonlarda kullanılmıştır ve değişen varyansa dayalı (robust) standart hatalar parantez içinde gösterilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.GÖÇ VE SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tezin bu bölümünde Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşanan suç olaylarına etkisi incelenecektir. Çalışmada farklılıklardaki fark (DİD) metodu kullanılmıştır. Buradaki amaç, 2011 yılı itibariyle ülkemize Suriye üzerinde başlayan mülteci akınının gelişinden itibaren 2014 yılı ve sonrasında mülteci kamplarından daha çok illere dağılmasıyla başlayan süreçte, önceki ve sonraki suç yoğunluğunu gruplar arasında karşılaştırmaktadır. Bu konuyla ilgili herhangi bir eğilim davranışını yakalamak için 2008'den 2019'a tüm mevcut verileri kullanılmıştır. Bunun yanında kontrol değişkenler olarak ise nüfus yoğunluğu, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına gelir (USD), nüfusun eğitim durumu (ilköğretim mezunu oranı, orta öğretim mezunu oranı, yüksek öğretim mezunu oranı) ve işsizlik oranı gibi değişkenler için veriler il bazında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan verilerden alınmıştır. 2014 yılı ve sonrasında işsizlik oranı verileri İBBS3 bölgeleri (iller) düzeyinde yayımlanmadığından dolayı, analizlerde İBBS2 düzeyinde işsizlik oranları kullanılmıştır.

4.1 Göç ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizinde Kullanılan Veriler

Tezimizin bu bölümünde Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşanan suç olaylarına etkisi incelenecektir. Analiz yapmak için, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 81 il bazında suçun işlendiği il ve suç türüne göre ceza infaz kurumuna giren 100.000 kişi başına hükümlü sayısını kullanıyoruz. Tezimizde bağımlı değişken olarak aldığımız suç türleri ise, toplam suçlar, mali suçlar (dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, rüşvet, icra-iflas kanununa muhalefet, mala zarar, çek kanununa muhalefet ve kaçakçılık), şiddet suçları (Kişiyeye Yönelik Suçlar) (öldürme, yaralama, cinsel suçlar, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, hakaret, tehdit, yağma, kötü muamele), uyuşturucu ve hırsızlık suçlarıdır. Verilerin tasarımı paneldir, 2008 ile 2019 arasındaki dönemi kapsamaktadır ve toplam 972 gözlemle sonuçlanmaktadır. Bu konuyla ilgili herhangi bir eğilim davranışını yakalamak için 2008'den 2019'a kadar tüm mevcut veriler kullanılmaktadır. İl

düzeyinde Suriyeli sığınmacı sayısı T.C İçişleri Bakanlığı verilerinden Dr. Yusuf Kenan BAĞIR tarafından sağlanmıştır.

Kontrol değişkenlerimiz ise, ortalama hane halkı büyüklüğü, kişi başına gelir (USD), nüfusun eğitim durumu (ilköğretim mezunu oranı, orta öğretim mezunu oranı, yüksek öğretim mezunu oranı), genç oranı ve işsizlik oranı gibi değişkenlerdir ve il bazında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan verilerden alınmıştır. 2014 yılı ve sonrasında işsizlik oranı verileri İBBS3 bölgeleri (iller) düzeyinde değil İBBS2 düzeyinde yayınlandığından, İBBS2 düzeyinde işsizlik oranları il düzeyinde dağıtılmıştır.

Tablo 8: Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem	Ort,	Standart Sapma	min	max
Toplam Suçlar (100,000 Kişi Başına)	972	257,38	132,17	22,39	782,67
Mali Suçlar (100,000 Kişi Başına)	972	61,94	38,18	2,89	227,43
Şiddet Suçları (100,000 Kişi Başına)	972	81,99	52,12	4,58	260,42
Hırsızlık Suçları (100,000 Kişi Başına)	972	32,78	24,99	0	135,69
Uyuşturucu Suçları (100,000 Kişi Başına)	972	17,79	18,52	0	112,67
Toplam Erkek Suçları (100,000 Kişi Başına)	972	495,73	254,76	42,33	1511,49
Mali Suçlar Erkek (100,000 Kişi Başına)	972	118,77	72,79	2,48	420,27
Şiddet Suçları Erkek (100,000 Kişi Başına)	972	159,76	101,89	8,53	514,59
Hırsızlık Suçları Erkek (100,000 Kişi Başına)	972	61,53	47,03	0	256,04
Uyuşturucu Suçları Erkek (100,00 Kişi Başına)	972	34,37	35,88	0	221,23
Kişi Başına GSYİH (USD)	972	8152,84	2995,09	2726	20726
Ortalama İlköğretim Mezunu Oranı	972	0,53	0,05	0,32	0,65
Ortalama Ortaöğretim Mezunu Oranı	972	0,21	0,03	0,10	0,31
Ortalama Yükseköğretim Mezunu Oranı	972	0,11	0,04	0,02	0,28
Ortalama İlköğretim Mezunu Oranı (Erkek)	972	0,54	0,05	0,37	0,66
Ortalama Ortaöğretim Mezunu Oranı (Erkek)	972	0,25	0,04	0,14	0,38
Ortalama Yükseköğretim Mezunu Oranı (Erkek)	972	0,13	0,04	0,03	0,30
İşsizlik Oranı (%)	972	10,12	4,65	3,4	30,9
İşsizlik Oranı (Erkek) (%)	972	9,62	4,66	3,2	27,1
Ortalama Hane halkı büyüklüğü	972	3,86	1,07	2,6	8,4
Nüfus Yoğunluğu (km2)	972	122,25	302,47	10	2987
Genç Oranı (%)	972	17,34	2,62	12,6	28,9

Kaynak: TÜİK

Tablo 8, 2008-2019 yılları arasında değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiklerini sunmaktadır.

Tezimizde toplam 972 gözlem bulunmakta olup Ortalama İlköğretim Mezunu Oranı 0.53, Ortalama Ortaöğretim Mezunu Oranı 0.21, Ortalama Yükseköğretim Mezunu Oranı 0.13'tür. Nüfus yoğunluğumuz kilometrekareye 122.25 kişi, İşsizlik Oranı %10,12 Erkek İşsizlik Oranı 9.62 ve Kişi Başına Gelir Ortalamamız ise 8.152.84 Amerikan dolarıdır. Ortalama olarak 100.000 kişi başına işlenen toplam suç sayıları ise, Toplam Suçlarda 257.38, Mali Suçlar 61.94, Hırsızlık suçu 32.78 Uyuşturucu Suçları 17.79 ve Şiddet Suçları 81.99'dur.

Bu araştırma için kullanılan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı farklı kaynaklardan gelmektedir. Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı 2011 yılı için mevcut olmadığından, bu analizdeki mülteci sayısı 2012 yılından başlamaktadır. Ayriyeten 2013 yılı başlarında mültecilerin çoğunluğu kamplarda yaşadığından farklılıklardaki fark (DİD) analizi için, 2014 ve sonrası yılları tedavi, 2014 öncesi yılları ise tedavi öncesi yıllar olarak kabul etmekteyiz (Bağır, 2018,132).

4.2 Göç ve Suç Arasındaki İlişki İçin Ekonometrik Modeller

Bu bölümde tezin diğer araştırdığı konu olan Suriyeli mülteci akınının Türkiye'deki farklı suç türleri üzerindeki etkisi incelenecektir. Bu etkiyi tahmin etmek için kullanılan strateji, mültecilerin gelişinden sonra kamplardan şehirlere dağılması ile başlayan süreçten önceki ve sonraki suç yoğunluğunu tedavi ve kontrol grubu arasında karşılaştırmaktır.

Bu strateji, farklılıklardaki fark (DİD) metodolojisine dayanır. DiD, nedensel bir etkiyi tahmin etmek ve uygun bir karşı olgu elde etmek için tedavi ve kontrol gruplarından elde edilen yarı deneysel bir tasarımıdır. DİD, tipik olarak, bir programa kayıtlı bir popülasyon arasında zaman içinde sonuçlarda meydana gelen değişiklikleri karşılaştırarak belirli bir müdahale veya tedavinin (kanunun yürürlüğe girmesi veya büyük ölçekli program, proje vb. uygulanması) etkisini tahmin etmek için kullanılır. En küçük kareler (EKK) yönteminin tüm varsayımları, DİD içinde geçerlidir. Bu varsayımlara ek olarak, DİD'nin uygulanabilmesi için paralel trend varsayımı gerekmektedir. Yani tedavi olmadığında, "tedavi" ve "kontrol" grubu

arasındaki farkın zaman içinde sabit olmasını gerekir. Paralel trend varsayımının ihlali, nedensel etkinin yanlı tahminine yol açacaktır.

Bu tasarımın altında yatan mantık en basit şekliyle; tedavi ve kontrol gruplar oluşturarak bu grupların çıktı değişkeninin değerini tedavi öncesi ve sonrası ne ölçüde değiştiğini karşılaştırmaktır. Bunun için, 2014'ten sonra mültecileri daha yoğun kabul eden ve 2014 yılında barındırdığı Suriyeli nüfus sayısının, toplam nüfusuna oranı %1'i geçen toplam 18 il (Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Mardin, Adana, Edirne, Diyarbakır, Şırnak, Mersin, Osmaniye, İstanbul, Bursa, İzmir, Kayseri, Adıyaman, Batman) tedavi grubu olarak belirlenmiştir. Mültecileri daha az yoğun kabul eden ve barındırdığı Suriyeli nüfus sayısı toplam nüfusuna oranı %1'in altında kalan diğer illerin tümü ise bir kontrol grup olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda, araştırmanın bu bölümünde mülteci yoğunluğundaki dışsal değişimin, kontrol illerine kıyasla tedavi illerindeki suç faaliyetlerini nasıl etkilediği diğer faktörler de kontrol edilerek araştırılacaktır. Bu nedenle, yoğun olarak mülteci barındıran iller (tedavi grubu) için 1'e eşit ve daha az yoğunlukta mülteci barındıran iller (kontrol grubu) için 0'a eşit olan bir kukla tanımlıyoruz, $T_i(Tedavi_i)$ adında bir kukla değişken tanımlandı. Ayrıca, tedavi (Suriyeli göç akını) öncesi ve sonrasını tanımlayan, 2014 ve sonraki yıllar için 1 değerini, aksi takdirde 0 değerini alan $D_t(Dönem_t)$ adında bir kukla değişken tanımlandı. Bu iki kukla değişkenin etkileşimi olan $(T_i \times D_t)$ ise tedavi grubu ve tedaviden sonraki yıllar için 1, aksi takdirde 0 değerini alan bir kukla değişkendir. Tanımlanan bu son kukla değişkenin regresyonda tahmin edilen katsayısı tedavinin etkisini göstermektedir. DID modellerindeki esas ilgi odağında bu katsayı tahmin bulunmaktadır.

Tedavi ve kontrol grupları ve tedavi öncesi ve sonrasını gösteren değişkenler tanımlandıktan sonra Suriyeli göç akınının suç oranları üzerindeki etkisini tahmin etmek için literatürde sıkça kullanılan şu denklem kullanılmaktadır:

$$\log(Suc_{it}) = \beta_0 + \beta_1 T_i + \beta_2 D_t + \beta_3 (T_i \times D_t) + \mathbf{X}_{it}\boldsymbol{\gamma} + \mu_i + \lambda_t + u_{it} \quad (4.1)$$

Denklem 4.1'de i bölgeyi (iller), t ise yılı ifade etmektedir. Bağımlı değişken olan $\log(Suc_{it})$, t yılında i ilinde islenen 100.000 kişi başına hapse giren hükümlü sayısının logaritmasını ifade etmektedir. Analizlerde toplam olarak hükümlü sayısı

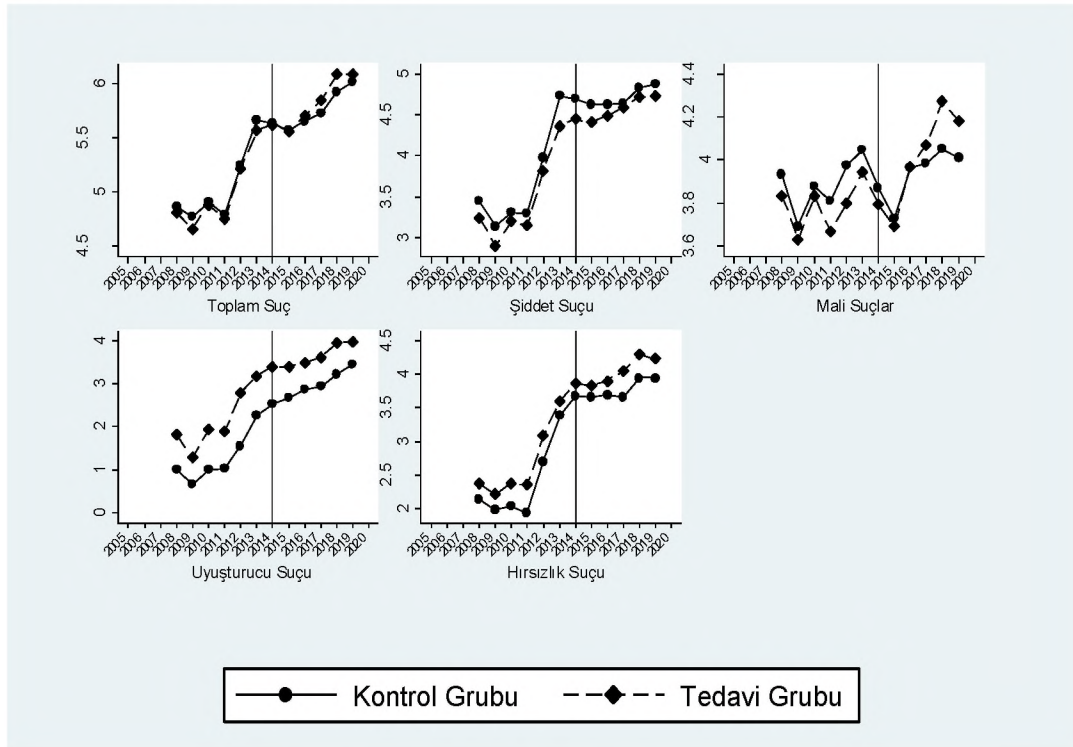
kullanımının yanında mali suçlar, şiddet suçları, hırsızlık ve uyuşturucu suçlarından hükümlü sayıları ayrı ayrı bağımlı değişken olarak kullanılmaktadır.

Denklem 4.1’de X_{it} ise tahminlerde bölgesel farklılıkları göz önüne alabilmek için kullanılan kontrol değişkenleri ifade etmektedir. Analizlerde kullanılan kontrol değişkenler; ortalama hane halkı büyüklüğü, ortalama kişi başına GSYİH (USD), ilk öğretim mezunu oranı, ortaöğretim mezunu oranı, yüksek öğretim mezunu oranı, genç oranı ve işsizlik oranıdır. İşsizlik oranları il bazında mevcut olmadığından İBBS2 bölge bazında işsizlik oranları kullanılmıştır. γ ise kontrol değişkenlere ait katsayıları ifade eden bir vektördür. Gözlenemeyen il farklılıklarını kontrol etmek için modelde il sabit etkileri (il kukla değişkenleri) μ_i ve yıl sabit etkileri (yıl kukla değişkenleri) λ_t de modele dahil edilmiştir.

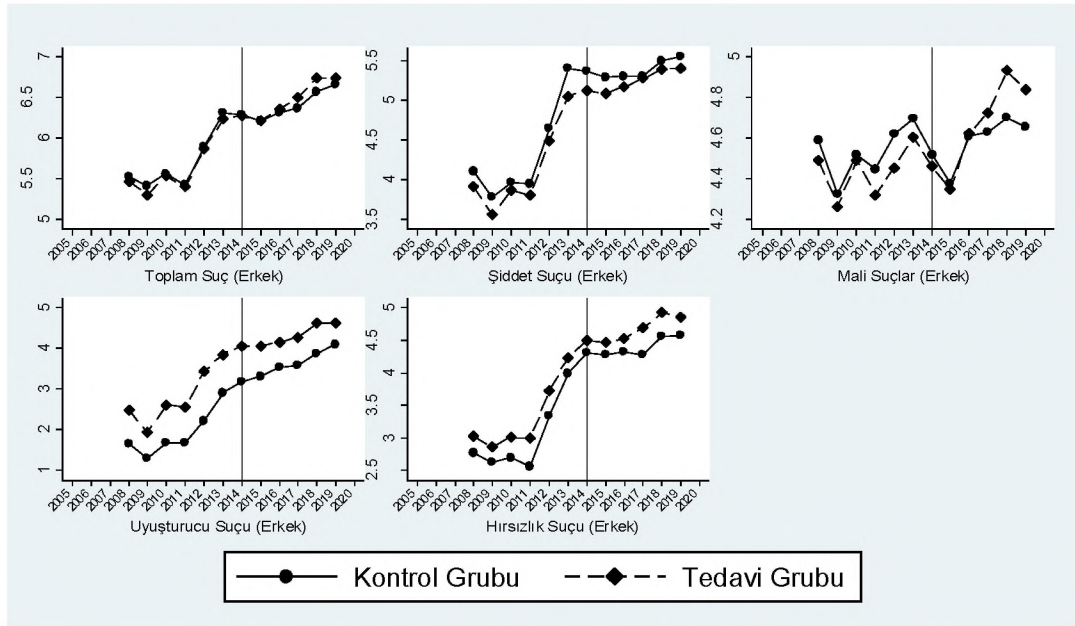
Araştırmanın bu aşamasında ilgilendiğimiz Suriyeli göç akınının suç oranı üzerindeki nedensel etkisini, denklem 4.1’de $(T_i \times D_t)$ değişkeninin katsayısı olan β_3 katsayısının tahmin değeri verecektir.

4.3.Göç ve Suç Arasındaki İlişkinin Analizi

Şekil 4- Suç Oranları Trendleri

Şekil 5- Suç Oranları Trendleri (Erkek)

Bu analizde varsayım, suç miktarları olan bağımlı değişkenlerin tedavi yıllarından önce tüm illerde benzer eğilimlere sahip olmasını gerektirmektedir. Şekil 4 ve 5 suç oranlarının eğilimlerini göstermektedir. Kesikli çizgiler tedavi ve düz çizgiler kontrol gruplarıdır. Tedavi edilen gruplar 2014 yılı ve sonrasında nüfusuna oranla %1’den fazla Suriyeli sığınmacı barındıran illeri, kontrol grubu ise diğer illeri içermektedir. Grafikler, 2014’ten önce, tüm suç türlerinde tedavi ve kontrol grupları arasında benzer eğilimler olduğunu göstermektedir. Böylece ortak trend varsayımı bu analizde büyük ölçüde karşılanmaktadır.

Tezimizde Suriyeli mültecilerin illerin suç oranlarına göre nerede yaşayacaklarını belirlemeleri olası olmadığından içsellik sorunu gözükmemektedir.

Tablo 9’da Suriyeli sığınmacı göçünün suç türleri üzerine etkisine baktığımızda ve suç içeren davranışları etkileyebilecek bölge ve yıla özgü gözlemlenmemiş heterojenliği kontrol etmek için nuts3 bazında bölge ve yıl sabit etkilerini eklediğimizde, toplam suçlarda kontrol grubuna göre tedavi grubunda yaklaşık %0,07, mali suçlarda %0,09 oranında artmakta uyuşturucu suçlarında ise %0,29 azalmaktadır.

Kişi başına gelirin suç üzerine etkisine baktığımızda mali suçlar hariç tüm suç türleri ile negatif yönde anlamlı etkisi bulunmaktadır. Ortalama olarak ilköğretim mezunu oranındaki artış uyuşturucu suçlarını artırırken ortaöğretim mezunu

oranındaki artış mali suçları, yükseköğretim mezunu oranı artışı ise hırsızlık ve uyuşturucu suçlarını azaltmaktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğündeki artış uyuşturucu suçu ile pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde iken, toplam suçlar, şiddet suçları ve mali suçlar ile negatif yönde ilişki içindedir. Genç oranı ise sadece hırsızlık suçu ile negatif yönde anlamlı bir ilişki içindedir.

Tablo 9: Göçün Suç Oranı Üzerindeki Etkisi DİD Tahmin Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Değişkenler	Log Toplam Suç	Log Şiddet Suçu	Log Mali Suçlar	Log Hırsızlık	Log Uyuşturucu Suçu
Dönem	0,609***	1,384***	-1,037***	2,310***	4,282***
	(0,173)	(0,207)	(0,314)	(0,265)	(0,448)
Tedavi	-0,051	-0,066	0,020	0,136**	0,345***
	(0,043)	(0,054)	(0,074)	(0,057)	(0,098)
Tedavi*Dönem	0,078***	0,039	0,095**	-0,037	-0,291***
	(0,025)	(0,025)	(0,048)	(0,034)	(0,065)
Log İşsizlik Oranı	0,009	0,005	-0,176***	0,058	0,205***
	(0,034)	(0,034)	(0,059)	(0,044)	(0,079)
Ortalama İlköğretim Mezunları Oranı	0,720	0,110	-1,624	0,730	3,139*
	(0,589)	(0,622)	(1,114)	(0,763)	(1,735)
Ortalama Ortaöğretim Mezunları Oranı	0,251	0,021	-3,873**	2,489	1,120
	(1,086)	(1,403)	(1,950)	(1,520)	(2,646)
Ortalama Yükseköğretim Mezunları Oranı	2,632*	-1,343	3,525	-6,466**	-14,181***
	(1,569)	(1,839)	(3,076)	(2,536)	(4,368)
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	-0,313***	-0,147**	-1,181***	0,041	0,500***
	(0,061)	(0,069)	(0,118)	(0,089)	(0,150)
Genç Oranı	-0,009	-0,020	0,014	-0,028**	-0,019
	(0,010)	(0,013)	(0,016)	(0,012)	(0,028)
Log KbGSYH	-0,084	-0,288***	0,016	-0,274**	-0,229
	(0,087)	(0,088)	(0,142)	(0,111)	(0,245)
Sabit	6,198***	6,960***	9,873***	4,969***	1,683
	(1,159)	(1,208)	(2,079)	(1,562)	(3,164)
Gözlem	972	972	972	970	941
R2	0,924	0,958	0,841	0,944	0,891
Nuts 3 Bölge Sabit Etkileri	EVET	EVET	EVET	EVET	EVET
Yıl Sabit Etkileri	EVET	EVET	EVET	EVET	EVET

Not: Her sütun ayrı bir regresyona karşılık gelmekte olup parantez içindekiler dayanıklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Tablo 10’da Suriyeli sığınmacı göçünün erkeklerin işledikleri suç türleri üzerine etkisine baktığımızda ve suç içeren davranışları etkileyebilecek bölge ve yıla özgü gözlemlenmemiş heterojenliği kontrol etmek için nuts3 bazında bölge ve yıl sabit etkilerini eklediğimizde, toplam suçlarda kontrol grubuna göre tedavi grubunda yaklaşık %0,08, mali suçlarda %0,10 oranında artmakta uyuşturucu suçlarında ise %0,27 azalmaktadır.

Tablo 10- Göçün Erkek Suç Oranı Üzerindeki Etkisi DİD Tahmin Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Değişkenler	Log Erkek Toplam Suç	Log Erkek Şiddet Suçu	Log Erkek Mali Suçlar	Log Erkek Hırsızlık	Log Erkek Uyuşturucu Suçu
Dönem	0,655***	1,317***	-0,837***	2,051***	3,311***
	(0,168)	(0,194)	(0,296)	(0,228)	(0,439)
Tedavi	-0,050	-0,062	0,006	0,165***	0,350***
	(0,043)	(0,055)	(0,074)	(0,061)	(0,100)
Tedavi*Dönem	0,084***	0,037	0,100**	-0,042	-0,279***
	(0,026)	(0,025)	(0,050)	(0,035)	(0,066)
Log Erkek İşsizlik Oranı	0,021	0,029	-0,170***	0,083*	0,163**
	(0,034)	(0,036)	(0,059)	(0,045)	(0,075)
Ortalama İlköğretim Mezunları Oranı (Erkek)	0,884	0,506	-2,127*	1,071	4,576**
	(0,640)	(0,639)	(1,270)	(0,773)	(1,801)
Ortalama Ortaöğretim Mezunları Oranı (Erkek)	1,165	1,277	-5,018**	3,199*	5,920*
	(1,254)	(1,505)	(2,466)	(1,658)	(3,502)
Ortalama Yükseköğretim Mezunları Oranı (Erkek)	1,812	-1,134	1,021	-4,324**	-5,787
	(1,509)	(1,676)	(2,921)	(2,064)	(4,102)
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	-0,304***	-0,141**	-1,108***	-0,025	0,386***
	(0,055)	(0,059)	(0,109)	(0,079)	(0,136)
Genç Oranı	-0,021**	-0,031**	-0,002	-0,033***	-0,030
	(0,010)	(0,013)	(0,017)	(0,013)	(0,026)
Log KbGSYH	-0,109	-0,300***	-0,017	-0,296**	-0,204
	(0,086)	(0,088)	(0,143)	(0,115)	(0,248)
Sabit	6,978***	7,307***	11,789***	5,420***	-0,164
	(1,178)	(1,225)	(2,206)	(1,521)	(3,207)
Gözlem	972	972	972	969	941
R2	0,925	0,958	0,842	0,943	0,888
Nuts 3 Bölge Sabit Etkileri	EVET	EVET	EVET	EVET	EVET
Yıl Sabit Etkileri	EVET	EVET	EVET	EVET	EVET

Not: Her sütun ayrı bir regresyona karşılık gelmekte olup parantez içindekiler dayanıklı (robust) standart hatalardır ve *, ** veya *** sırasıyla %10, %5 veya %1 seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Kişi başına gelirin suç üzerine etkisine baktığımızda sadece erkeklerin işlediğı şiddet ve hırsızlık suçu üzerinde negatif ve anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Ortalama olarak ilköğretim mezunu erkek oranındaki artış mali suçları azaltırken uyuşturucu suçlarını artırmakta, ortaöğretim mezunu erkek oranındaki artış mali suçları azaltmakta, hırsızlık ve uyuşturucu suçlarını artırmaktadır. Yükseköğretim mezunu erkek oranı artışı ise sadece hırsızlık suçu ile anlamlı ve negatif bir ilişki içindedir. Ortalama hane halkı büyüklüğündeki artış erkeklerin işlediğı hırsızlık suçu hariç tüm suç türleri ile anlamlı ve negatif bir ilişki içindedir. Genç oranı ise sadece toplam suçlar, hırsızlık ve şiddet suçu ile negatif yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Erkek işsizlik oranında artış ise erkeklerin işlediğı mali suçları azaltırken, hırsızlık ve uyuşturucu suçlarını artırmakta ve aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

SONUÇ

Suç hem krimonolojiyi hem hukuku hem de sosyolojiyi ilgilendiren bir konu olmakla beraber son yıllarda ekonomi bilimi tarafından da bir inceleme konusu olmuştur. Bunun sebeplerinden biri ise ekonomi biliminde suçun fayda maliyet analizli bir tercih olarak karşımıza çıkmasıdır. Yani bir bireyin suç işleme niyeti bulunuyorsa ilk önce fayda maliyet analiz yapacak, sonra elde edilen fayda yasal yollardan zamanını harcayarak elde edeceği faydayı aşarsa suç işleme eylemini gerçekleştirecektir. Yani ekonomi bilimine göre ise suç faaliyetleri, ekonomik amaçlı, yani ekonomik getirisi olan suçlardır. Kişiler suç işlerken bunun arkasında çeşitli sebepleri bulunmakla beraber bunları analiz etmek için çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bu konuda öncü olan Becker (1968)'in çalışması kendinden sonra gelen birçok bilim insanına da rehber olmuş ve bu konuda bu kişiler tarafından çeşitli modeller öne sürülmüştür.

Ekonomiye ilişkin en önemli göstergelerden biri olan işsizlik olgusu, aynı zamanda tüm ekonomiler için önemli bir sosyal problemdir. Bugüne kadar yapılan çalışmaların birçoğunda suçun sebepleri konusunda genel bir görüş birliği bulunmamakla beraber, suç ve işsizlik arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu, yani işsizlik oranlarındaki artışın suç oranlarında da bir artışa neden olacağı kanaati yaygındır (Çakmak, 2015). Fakat literatür incelemesi sonucunda işsizlik ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu düşünülen suç, tek bir nedenden kaynaklanamayacak kadar kompleks bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve suça etki eden diğer faktörler de dikkate alınmaktadır. Aynı zamanda yapılan bazı çalışmalarda işsizlik oranı suç sayısını azaltan ve aralarında kısa ve uzun dönemde ilişki bulamayan analizlerde mevcuttur.

Çeşitli işsizlik türleri ile suç arasındaki ilişkinin sabit etkiler ve rassal etkiler modeli ile araştırıldığı bu tezimizde, genel olarak işsizlik türleri ile toplam suçlar ve hırsızlık suçu arasında pozitif yönlü bir ilişki çıkmıştır. Bu sonuç hem Becker (1968) hem de Ehrlich (1973) yaptıkları işgücü piyasası koşullarının suç üzerinde etkili olduğu ve daha düşük dış seçeneklere sahip insanlar daha fazla suç işler varsayımını ve literatürde çıkan genel sonuçları destekler niteliktedir. İşsizlik oranları arasında kişilerin eğitim seviyesi yükseldikçe suç oranları azalmıştır. Bu sonuç, beşerî

sermayesi artan kişiler için illegal faaliyetlere yönelmenin fırsat maliyetinin yükseldiği varsayımını destekler niteliktedir.

Ortalama hane halkı büyüklüğü ile çeşitli suç türleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olup bu sonuç sosyal yapının önemini göstermektedir. Hane halkı büyüklüğünden çıkan bu sonuç ülkemizde aile ilişkilerinin sağlam olduğu ve kişilerin ailesi tarafından sosyal ve ekonomik olarak desteklendiği, bununda suçu önlemede etkili olduğunu göstermektedir.

Nüfus yoğunluğu, hırsızlık suçu ile negatif yönde etkili olmakla beraber etkisi çok küçüktür. Benzer durum ilin aldığı göç miktarı ile şiddet suçları arasında da mevcut olup etki son derece küçüktür.

Gelir dağılımını eşitsizliğini ölçen gini katsayısı ve suç türleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olup bu sonuç literatürde yapılan birçok çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Bu bölümdeki analizden çıkan sonuç genel olarak, suçun oluşumunda etkili olduğu düşünülen faktörlerden mali ve sosyal faktörlerin suçun oluşumunda belirleyici rol oynadığı görülmektedir.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde gerek iç savaşlar gerek çatışma ortamı gerek ise sosyal, siyasal ve ekonomik sebeplerden dolayı milyonlarca insan can güvenliğini sağlamak ve daha iyi bir yaşam için gelişmiş ülkelere, özellikle ABD, Kanada ve Batı Avrupa ülkelerine sığınmacı ve mülteci olarak göç etmek istemektedirler. Özellikle Asya ve Ortadoğu ülkelerinden göç etmek isteyenlerin göç yolu üzerinde bulunan Türkiye, Afganistan ve Irak'ın işgali ve iç istikrarsızları, özellikle Suriye iç savaşı ile birlikte son yıllarda ciddi miktarda mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum beraberinde siyasi, sosyal birçok sorunu beraberinde getirmiş ve son yıllarda ülkemizde hakkında çok tartışılan bir konu olmuştur. Göçmenlerin suç oranına etkisine ilişkin ülkemiz kamuoyunda algı kötü bir seviyede olmakla beraber vatandaşlarımız, çok sayıda Suriyeli mülteciler nedeniyle güvenliklerinden endişe duymaktadır. Teorik olarak, göçmenlik ve suç faaliyeti arasında bir bağlantı vardır, çünkü yasal işgücü piyasası göçmenler için çok fazla fırsat sağlamadığından, daha düşük dış seçeneklere sahip insanlar daha fazla suç işlerler (Becker, 1968). Bu, göçmenler için yasadışı faaliyetlere katılma eğiliminin artmasına neden olabileceği gibi, ayrıca göç, yerlilerin işgücü piyasası fırsatlarını azaltarak suç oranlarını

artırabilir ve bu da yerliler arasında suç faaliyetlerinde artışa neden olabilir (Borjas vd. 2010).

Tezimizde analizimizin ikinci bölümünde ise bölümünde Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşanan suç olaylarına etkisi incelenmiştir. Analiz yapmak için, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 81 il bazında suçun işlendiği il ve suç türüne göre ceza infaz kurumuna giren 100.000 kişi başına hükümlülerin sayısını kullanıyoruz. Bağımlı değişkenlerimiz olarak aldığımız suç türleri, toplam suçlar, mali suçlar, şiddet suçları, uyuşturucu ve hırsızlık suçlarıdır.

Verilerimiz 2008 ile 2019 arasındaki dönemi kapsamaktadır ve toplam 972 gözlemle sonuçlanmaktadır. Bu bölümde ilk stratejimiz, mültecilerin gelişi ve kamplardan şehirlere dağılması ile gelişen süreçten önceki ve sonraki dönemde suç yoğunluğunu tedavi ve kontrol grubu arasında farklılıklardaki fark (DİD) metodolojisi ile karşılaştırdık. DİD, tipik olarak, bir programa kayıtlı bir popülasyon arasında zaman içinde sonuçlarda meydana gelen değişiklikleri karşılaştırarak belirli bir müdahale veya tedavinin (kanunun yürürlüğe girmesi veya büyük ölçekli program proje vb. uygulaması) etkisini tahmin etmek için kullanılır (Tedavi grubu ve Kontrol grubu). OLS modelinin tüm varsayımları, DID içinde geçerlidir ve ek olarak paralel bir eğilim varsayımı gerektirir.

Türkiye’de suç içeren davranışları etkileyebilecek bölge ve yıla özgü gözlemlenmemiş heterojenliği kontrol etmek için nuts3 bazında bölge ve yıl sabit etkilerini eklediğimizde toplam suçlarda kontrol grubuna göre tedavi grubunda yaklaşık %0,07, mali suçlarda %0,09 oranında artmakta erkeklerin işlediği suç oranları üzerinde ise toplam suçlarda %0,08, mali suçlarda %0,10 oranında artmaktadır. Mali suçlar maddi saikle işlendiğinden analizimizden çıkan sonuç Becker (1968)’in daha düşük dış seçeneklere sahip kişiler daha fazla suç işlemekte olduğu varsayımını destekler niteliktedir. Buradan çıkan sonuca göre ise göçmenlerin yerli halka göre farklı suç işleme eğilimleri, Piopiunik ve Ruhose (2017)’in yaptığı çalışmayı destekler niteliktedir.

Bulgulardan çıkan sonuçlar bize, göçten daha ziyade göç sürecinin iyi yönetilememesinin göçe yoğun maruz kalan şehirlerde suça neden olduğunu göstermektedir. Bu kriminal durumun önüne geçmek için sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal entegrasyonu sağlayıcı çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır. Bu çalışmalarda

eğitim ve iş becerisi edindirme gibi programlara öncelik verilmelidir. Aynı politikalar Türkiye’de işsizlik ve ona bağlı olarak gelişen suç önleme konusu içinde geçerlidir. Analizlerden çıkan sonuçlardan da gördüğümüz gibi bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe ve beşerî sermayesi arttıkça suç işleminin fırsat maliyeti de artmaktadır. Bundan dolayı bireylere eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalı, özellikle eğitim seviyesi görece düşük bireylere ise iş becerisi edindirme konuları gibi beşerî sermayeyi artırıcı eğitim programları verilmelidir.

Genel itibariyle değerlendirmek gerekirse, her iki analizden çıkan sonuçlar ile ilgili olarak Türkiye’de emniyet birimlerine ulaşan her olay hapis cezası ile cezalandırılmamakta, bazı suç olaylarında fail belirlenememekte, bazı durumlarda cezalar paraya çevrilmekte veya şikâyet geri alınmakta, adli aşamada ise taraflar arasında uzlaşma sağlanmakta olup bu da suç sayıları ile ilgili olarak tam bir yansıtıcılık vermemektedir. Dolayısıyla suçun ve suç rakamlarının daha iyi bir şekilde analiz edilebilmesi için ilgili verilerin yansıtıcılığının yüksek olması daha iyi bir sonuç için önem arz etmektedir. Ayriyeten her suç türü bazında araştırma yapılması suçun alt türleri bakımından göç ve işsizlik ile ilişkisi hakkında daha kapsamlı bir sonuç verecektir.

KAYNAKÇA

- Ajimotokin, S., Haskins, A., & Wade, Z. (2015). The Effects of Unemployment on Crime Rates in the U.S. *Atlantic Economic Journal*. 1-18.
- Akdeniz, S., Üzümcü, A., (2013). Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: *Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme. KAU IIBF Dergisi*, 4(6), 115-138.
- Akkuş, Y. (2003). *Suçun ekonomik analizi: Türkiye örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aksu, H. ve Akkuş Y. (2010). Türkiye’de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970-2007), *Sosyoekonomi*, 1, 192-214.
- Akyıldız, Y. (2019). İşsizlik ve İŞKUR’ un Aktif İstihdam Politikaları, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 71, 94-119.
- Andersan, A.M. (2005). Crime Measures and The Spatial Analysis of Criminal Activity. *Brit. J. Criminology*, 46, 258-285.
- Ateş, E. C., (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağlara İlişkin Tutumlarının Suç ve Suçla Mücadele Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Aydın, N. (2015). İşsizlik, Beveridge Eğrisi ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32).
- Ayhan, F., Bursa, N. (2019). Unemployment and Crime Nexus in European Union Countries: A Panel Data Analysis, *Journal of Administrative Sciences*, 17(34), 465-484.
- Aytaç, M., Aytaç, S., Bayram, N., (2007). “Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi”, 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, 24-25 Mayıs, Malatya*.
- Bağır, Y. (2018). Impact of the Syrian refugee influx on Turkish native workers: An ethnic enclave approach. *Central Bank Review* 18: 129–47.
- Balcıoğlu, İ. (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açılardan Göç*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları
- Baltagi, Badi H. (2010). *Econometric Analysis of Panel Data*, Fourth Edition, John Wiley & Sons Ltd.

- Başak, C. (2011). Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler, *İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No:686*, Ankara.
- Başaran, K., (2012). “Yoksulluk, Suç İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi SBE, Gaziantep.
- Becker, G. (1968). Crime and Punishment: *An Economic Approach. Journal of Political Economy*, 169-217.
- Becker, G. (1993), Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior, *Journal of Political Economy*, C.101, S.3, ss.385-409.
- Bell, B., Fasani, F., & Machin, S. (2013). Crime and Immigration: Evidence from Large Immigrant Waves. *The Review of Economics and Statistics*, 95(4), 1278–1290.
- Beşe, E. (2013). İnsan Niçin Suç İşler? Suçun Nedenselliğine İlişkin Temel Yaklaşımlar. E. Beşe, A. Geleri, & F. Tepecik (Düzenleyen) içinde, *Suç Önleme Modelleri* (S. 2-34). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bianchi, M., Buonanno, P., and Pinotti, P. (2012). Do immigrants cause crime? *Journal of the European Economic Association*, 10(6), 1318-1347.
- Biçerli, K. (2009). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Beta.
- Borjas, G. J. (1998). *The Economic Progress of Immigrants*. NBER Working Paper No. 6506.
- Borjas, G. J., Grogger, and G. Hanson (2010). Immigration and the Economic Status of African? *American Men. Economica* 77 (306), 255–282.
- Bozdağlıoğlu, U.Y. (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.
- Buonanno, P. and LEONIDA L. (2006). Education and Crime: Evidence from Italian Regions, *Applied Economic Letters*, 13, ss.709-713.
- Burkay, S., (2008). Teorik çerçevede Suç
<http://ethosfelsefe.com/ethosdiyaloglar/mydocs/SucSenem%20BURKAY%5b1%5d.pdf> [Erişim Tarihi: 02.02.2021].
- Burke, R. H. (2009). *An Introduction to Criminological Theory*. (Third edition). Oregon: Willan Publishing.

- Butcher, K. F. and Piehl, A. M. (1998). Cross-city evidence on the relationship between immigration & crime. *Journal of Policy Analysis and Management*, vol.17, no.3, pp.457-493.
- Butcher, K. F. and A. M. Piehl (2007). Why are Immigrants' Incarceration Rates so Low? Evidence on Selective Immigration, Deterrence, and Deportation, *Working Paper*, NBER, (13229).
- Carmichael, F., Ward, R. (2000). Youth Unemployment and Crime in The English Regions and Wales, *Applied Economics*, 32(5), 559-571.
- Carmichael, F., Ward, R. (2001). Male Unemployment and Crime in England and Wales, *Economic Letters*, 73, 111-115.
- Çakmak, C. (2015). Suçun Belirleyicileri Olarak Başlıca Ekonomik Risk Faktörleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (4), 125-184.
- Daly, M., M. Wilson and S. Vasdev (2001). Income inequality and homicide rates in Canada and the United States, *Canadian journal of Criminology*, April, 219-236.
- Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji* 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, T. (2014). *Kriminoloji* (Gözden Geçirilmiş Beşinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dolu, O., (2011). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin.
- Doyle J. M., Ahmed E. and Horn R. N., (1999). The Effects of Labor Markets and Income Inequality on Crime: Evidence From Panel Data, *Southern Economic Journal*, 65, pp.717-738.
- Dönmezer S. (1994). *Kriminoloji*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Durmaz, Ş. (2005). *Bilişim suçlarının sosyolojik analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dursun, H. (1997). *Suçun Ekonomik Modelleri*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara: İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Düzgün, Ş., (2007). Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık, *TMMOB Mimarlar Odası Bülteni*; Kent ve Suç Dosyası, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, s. 4-10

- Ehrlich, I. (1973). Participation in Illegitimate Activities; A Theoretical and Empirical Investigation, *Journal of Political Economy*, 81, ss.521-565.
- Eide, E. (2000). Economics of criminal behavior. *Encyclopedia of Law and Economics*, 5, 345-389.
- Eğilmez, M., (2018). *Makro Ekonomi Türkiye'den Örneklerle*, 12. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, M. M. (2017b). *Suriyeliler Barometresi- Yönetici Özeti (Taslak)*/ (Web: <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/suriyeliler-barometresi-yc3b6netici-c3b6zeti.pdf> adresinden 15 Mart 2021'de alınmıştır.
- Eyüboğlu, D., (2003). 2001 *Krizi Sonrasında İşsizlik ve Çözüm Yolları*. Milli Prodüktivite Yayınları No: 674, Ankara: Mert Matbaası.
- Fajnzylber, P., Lederman D., Loayza N., (2002a). Inequality and Violent Crime, *Journal of Law and Economics*, Vol. 45, pp. 1-40.
- Fajnzylber, P., Lederman D., Loayza N., (2002b). What Causes Violent Crime, *European Economic Review*, Vol. 46, pp. 1323-1357.
- Garofalo, R. B. (1957). *Criminologia Suç, Suçlu ve Ceza* (Çev. Muhittin Göklü). İstanbul: Nurgök Matbaası.
- Gillani, S. Y. M., Rehman, H. U. and Gill, A. R. (2009). Unemployment, Poverty, Inflation and Crime Nexus: Cointegration and Causality Analysis of Pakistan. *Pakistan Economic and Social Review*, Vol. 47, No. 1, 79- 98.
- Gül, S. K. (2009). An Evaluation of the Rational Choice Theory in Criminology, *Girne American University Journal of Social and Applied Science*, 4(8), 36-44.
- Güney, A. (2009). *İşsizlik Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri*. Kamu-İş, C:10(S:4), 135-159.
- Güvel, E. A. (2004). *Suç ve Ceza Ekonomisi*, Ankara: Roma Yayınları.
- Hagan, F. E., (2011). *Introduction to Criminology: Theories, Methods, and Criminal Behavior*, 7th Ed., Los Angeles: Sage Publications.
- Hançerlioğlu, O., (2009). *Ekonomi Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Heineke, J. M. (1978). Economic Models of Criminal Behavior: An Overview (Edited J. M. Heineke). *Economic Models of Criminal Behavior*. North Holland Publishing Company, 10- 25.

- Hekim, H., Gül, Z., (2011). Suç ve Suçla Mücadelenin Ekonomik Analizi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(2), 123-146.
- Hester, S. and Eglin, P. (1992). A sociology of crime. *London: Routledge*.
- Hooghe, M., Vanhoutte, B., Hardyns, W. and Bircan, T. (2011). Unemployment, Inequality, Poverty and Crime Spatial Distribution Patterns of Criminal Acts in Belgium 2001–06. *Brit. J. Criminol*, 51, 1-20.
- İçli G.T., (1993). Türkiye’de Suçlular-Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, 3. Baskı, Ankara: AKM.
- İçli G.T. (2004). Kriminoloji, Ankara: Martı Yayınları.
- İçli, G. T. (2007). Kriminoloji, 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karakuş, E. (2006). *Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karasu, M. A, (2008). Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57 (4), s. 255–283.
- Kartal, P, Başçı, A. (2014). Türkiye’ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 275-299.
- Kassem, M., Ali, A., & Audi, M. (2019). Unemployment Rate, Population Density and Crime Rate in Punjab (Pakistan): *An Empirical Analysis. Bulletin of Business and Economics (BBE)*, 8(2), 92-104.
- Kaya, V. M. ve Bozkurt, İ. (2011). İşsizlik, Kişi Başına Milli Gelir (Yoksulluk), Suç Oranı ve Yeşil Kart: 1993-2009 Türkiye Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 133-140.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kizilgol, O. and S. Selim, (2017). Socio-Economic and demographic determinants of crime by panel count data analysis: the case of EU 28 and Turkey. *Journal of Business, Economics and Finance (JBEF)*, V.6, Iss.1, p.31-41.
- Kilishi, A. A., Mobolaji, H. I., Usman, A., Yakubu, A. T. and Yaru, M. A. (2014). The Effect of Unemployment on Crime in Nigeria: A Panel Data Analysis. *British Journal of Economics Management and Trade*, Vol.4 Iss.6, 880-895.

- Kongar E. (1995). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Messner, S. F. ve Tardiff, K. (1986). Economic Inequality and Levels of Homicide: An Analysis of Urban Neighborhood, *Criminology*, 24 (2), 297-314.
- Murat, S. (2007). *Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı*. İstanbul: İTO Yayınları, y.no: 2007-73.
- Oktay, E. (2002). *Makro İktisat Teorisi ve Politikası*, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Okur, E. C., (2015). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Daha Az Suça Yönelik Performanslarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi FBE, Ankara.
- Önen, S. M., Karatepe, S. (2017). Türkiye'nin "Düzensiz Göç Yönetimi: Göç Raporları Üzerinden Bir İnceleme. 11. Uluslararası Kamu Yönetimi Kongresi Elâzığ KAYSEM Bildiri Kitabı: 28-30 Eylül 2017 (s. 512-528).
- Ören, K., (2011). *Sosyal Politika*, Ankara; Pelikan Yayıncılık.
- Özer, U., Topal, M. H, (2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri ile İlişkili Midir? Türkiye'den Ampirik Bir Kanıt, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5), 50-63.
- Patterson, E. Britt. (1991). Poverty, Income Inequality, and Community Crime Rates. *Criminology* 29: 755-76.
- Paya. M., (2013)., *Makro İktisat*, 4.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Pedulla, D., & Newman, K. (2011). The Family and Community Impacts of Underemployment. In D. Maynard, & D. Feldman (Eds.), *Underemployment: Psychological, Economic, and Social Challenges* (pp. 233–252). New York: Springer
- Piopiunık, M., & Ruhose, J. (2017). Immigration, regional conditions, and crime: Evidence from an allocation policy in Germany. *European Economic Review*, Vol. 92, pp. 258–282
- Polat O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, Ankara: Seçkin Yayınları.

- Saridakis, G. and Spengler, H. (2009). Crime, Deterrence and Unemployment in Greece: A Panel Data Approach. *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Discussion Papers*: 853, 2-9.
- Schmidt, P. and Witte, A. D. (1984). An Economic Analysis of Crime and Justice Theory, Methods and Applications. *Orlando: Academic Press*, 157-161.
- Sjoquist, D.L., (1973). Property Crime And Economic Behavior: Some Empirical Results, *American Economic Review*, 63, pp. 439–446.
- Sokullu Akıncı, F. (1999). *Kriminoloji*. (İkinci Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sutherland, E. H., Cressey, D. R., (1966). *Principles of Criminology*, 7. Baskı, New York: J. B. Lippincott Company.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2010). *Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde İşsizlik ve Büyüme*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- Thio, A., (2006). *Deviant Behavior*, 8th Ed., New York: Pearson.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Umaru, A., Donga, M., Gambo E. J. and Yakubu, K. M. (2013). Relationship Between Crime Level, Unemployment, Poverty, Corruption and Inflation in Nigeria (An Empirical Analysis). *Global Advanced Research Journal of Management and Business Studies*, Vol. 2 Iss.8, 411- 422
- Ünsal, E., (2009). *Makro İktisat*, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Ünver, M, Bakırtaş, İ. (2015). Suçun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 35-56.
- Witte, A. D. and Witt, R. (2000). *Crime Causation: Economic Theories*. *Encyclopedia of Crime and Justice*, 1-17.
- Yamak, N. ve Topbaş, F., (2005). Suç ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi, *14. İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildirileri*, 5–6 Mayıs, Ankara.
- Yıldız, R., Öcal, O. ve Yıldırım, E. (2010). Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı. 36, 15-31.
- Zaim, S., (1997). *Çalışma Ekonomisi*, Gen. 10. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

ÖZGEÇMİŞ